

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

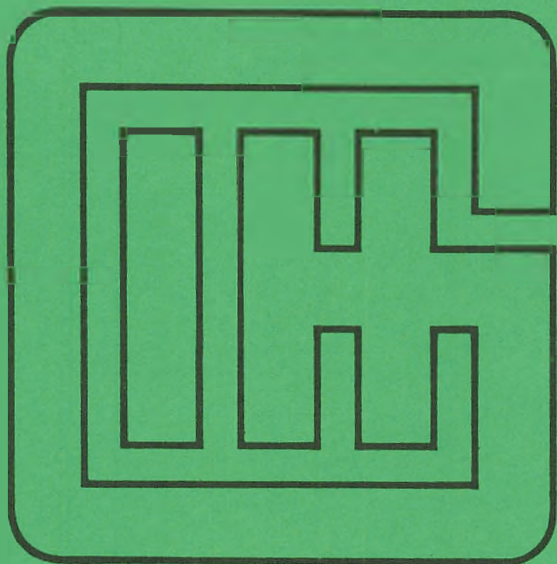
14

GERLEV IDRÆTSHØJSKOLE

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

ÅRSSKRIFT 1981

Årsskrift 1981

Redaktion: Stig Jensen

Maj Kjær

Ove Korsgaard (ansvarshavende)

Henrik Pors

Birgitte Hansen har leveret illustrationerne

Sten Højgaard har taget billederne til landsstævnet

Udgivet af Elevforeningen
og Gerlev Idrætshøjskole.

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FORORD

Ud over bidrag fra skolens medarbejdere bærer dette årsskrift præg af den omlægning af skoleåret og skoleplanen, som er gennemført på Gerlev Idrætshøjskole, og som især kommer til udtryk i lederuddannelsen.

Den nye skoleplan har afløst en struktur, som går tilbage til 1971, hvor lederuddannelsen blev specialiseret og bygget op omkring disciplinerne: boldspil, svømning og gymnastik. Indtil da havde gymnastik været fælles hovedfag for alle; som bifag kunne eleverne vælge mellem boldspil og svømning. Den nye struktur bygger på, hvad man kunne kalde en udvidelse af idrætsbegrebet. De første fire måneder af de otte er stadigvæk bygget op omkring boldspil, svømning og gymnastik, men de sidste fire kan eleverne vælge mellem følgende grene: bevægelse og drama, gymnastik og musik, sport og konkurrence, friluftsliv og natur, idræt og sundhedspædagogik.

Sidste år skrev Johs. Stræde i årsskriftet, at det idrætslige arbejde står i et *skæringspunkt* med risiko for at forspilde chancen for at forny og udvikle de mangeartede muligheder, som et nuanceret arbejde med idræt kan indebære. I år bringer vi to artikler, som hver på deres måde belyser de udviklingstræk, som gør sig gældende, og de valg, som vi står over for. Den ene er skrevet af Johs. Stræde, den anden af Niels Jørgen Ebbensgaard.

Med dette årsskrift ønsker Elevforeningen og medarbejderne på Gerlev Idrætshøjskole gamle elever, kursister og de mange, der på forskellig vis har taget del i skolens arbejde, en god jul.

Hilsen

*Elevforeningens bestyrelse.
Medarbejderne Gerlev idrætshøjskole.*

Ny struktur på Gerlev Idræthøjskole

Strukturudvalget: Stig Jensen, Klara Korsgaard, Ove Korsgaard, Johs. Lyngsgaard, Jørn Møller, Peter Schønning, Ole Vøgg Veje, sekretær Mogens Petersen

Fra og med vinterskolens start den 28. september er der indført en ny struktur på skolen, som bryder radikalt med skolens hidtidige struktur.

Når vi har ment det aktuelt og nødvendigt at diskutere ny struktur, er det først og fremmest fordi der gennem 70'erne er sket en udvikling indenfor idrætssektoren, som har ændret det grundlag, hvorpå skolen siden 1970 har baseret sin lederuddannelse med liniefag i svømning, boldspil og gymnastik.

Denne udvikling afspejler sig i deltagerantallet, aktiviteterne karakter og organiseringen.

En stigende del af den danske befolkning deltager i idrætsaktiviteter. Stigningen ligger specielt i aldersgrupper, som traditionelt har udvist ringe idrætsaktivitet. Aldersgruppen 30-40 år gør sig især bemærket i denne sammenhæng. Det betyder, at der er kommet »en ny bredde« i idrætten.

Aktiviteterne karakter har i nogen grad ændret sig. De traditionelle idrætsgrene dominerer stadig, men en række nye aktiviteter har skabt »et udvidet idrætsbegreb«.

De organisatoriske sammenhænge, hvori man dyrker idræt, har ændret sig. En stigende del af aktiviteten finder sted udenfor idrætsorganisationernes rammer. Det offentlige tager flere og flere initiativer på idrætsområdet, tildels fremkaldt af ønsker fra idrættens side.

En ny legemskultur synes at være undervejs.

Denne udvidelse af idrætsbegrebet stiller også nye krav til undervisningen i idræt og til lederuddannelsen. Idræts-

højskolen skal – som folkehøjskole med en historisk baggrund i de folkelige bevægelser – tage imod denne udfordring.

Det er det, vi forsøger med den nye struktur. Vi ønsker ikke alene at tilpasse os ændringerne i idrætsopfattelsen. Formålet er at være med til at præge udviklingen af en ny legemskultur.

Ny struktur

Undervisningsåret på Gerlev Idræthøjskole opdeles i 3 perioder:

1. periode 1/11-1/3	4 mdr. fra november-februar, benævnt Fællesskolen .
2. periode 1/3-1/7	4 mdr. fra marts-juni, benævnt Grenskolen .
3. periode 1/7-1/11	4 mdr. fra juli-oktober, benævnt Sommer- og efterårskurser .

1. og 2. periode skal ses i sammenhæng. De udgør tilsammen et 8 mdr.s højskoleophold. Eleverne tilmelder sig et undervisningsforløb på 32 uger, fordelt med en fællesskole på 16 uger og en grenskole på 16 uger.

Der kan i særlige tilfælde modtages elever ved grenskolens begyndelse. Disse elever skal enten have gennemgået fællesskolen tidligere, eller dokumentere at have en baggrund, som svarer til fællesskolens faglige indhold.

MODEL:

1/11 FÆLLESSKOLE

1/3 GRENSKOLE

Folkeidrætsuddannelsen	Den udvidede idrætsudd.
16 ugers fællesuddannelse - at opnå egen færdigheder - at opnå instruktørmæssige færdigheder Instruktionsfag Basisemne Basisidræt Studiefag Fællestime	Bevægelse og drama
	Gymnastik og musik
	Sport og konkurrence
	Friluftsliv og natur
	Idræt og sundhedspædagogik

1/7 SOMMER- OG EFTERÅRSKURSER

Højskolekurser arrangeret i samarbejde med:	Eksempler på kursus (fra kursusprogram 1981):	
Sommer- og efterårskurser	Idrætsorganisationerne	Gymnastikkursus II og III
	Idrætsforsk	Idrætten i nyt perspektiv
	Tværfagligt forum for sundhedspædagogik og politik	Krop og bevægelse Sundhed og samfund
	Andre idrætskurser	Højskolekursus med svømmeinstruktøruddannelse
	Kursus for forskellige aldersgrupper	Familiekursus, pensionistkursus, kursus for 40-60 årige
	Gymnastik- og bevægelseskursus	Internationalt bevægelsesseminar

Folkeidrætsuddannelsen

Målsætningen for idrætsundervisningen inden for folkeidrætsuddannelsen er at uddanne aktive ledere, der udover instruktionsarbejde i idrætsdiscipliner kan påtage sig an-

dre opgaver og ansvarsområder inden for det folkelige idræts- og fritidsarbejde.

Det tilstræbes, at folkeidrætsuddannelsen efter aftale med idrætsorganisationerne skal kunne erstatte organisationernes egne grundkurser: K I og K II, samt supplere og udbyde organisationernes lederuddannelse med henblik på en senere videreuddannelse inden for idrætsorganisationerne.

Endvidere skal folkeidrætsuddannelsen uddanne ledere, der med faglig og personlig selvtilid og styrke kan tage hjem i lokalområderne og enten med udgangspunkt i den allerede organiserede idrætsbevægelse udbrede aktiviteter for »bredden« eller med udgangspunkt i boligområder m.v. etablere nye idrætsaktiviteter for »masserne«.

Dette folkelige idræts- og fritidsarbejde skal, med Johs. Strædes ord, »... forme en idræt, der er i pagt med det nære, i pagt med landsbyen, gaden og feriebyggerier o.s.v. En idræt, hvor kvalitet og virkning og bevægelsesglæde bevares samtidig med, at idrætten ser sig selv og virker i et selvfølgeligt samspil med andre samfundssider ... ud fra et ønske om udvikling og bevidstgørelse af befolkningen til medleven og medansvar for afgørende menneskelige områder i den fælles fremtid«.

Folkeidrætsuddannelsen har som væsentligt formål at skabe det fælles grundlag for de følgende 4 måneders udvidede idrætsuddannelse.

Folkeidrætsuddannelsens indhold

Instruktionsfag: - 8 timer ugentlig

Eleverne vælger et af følgende fag: volleyball, basketball, gymnastik, svømning.

Eleverne følger samme fag alle 16 uger. Hovedvægten lægges på at opnå instruktørmæssige færdigheder.

Basishold

Alle elever bliver fordelt på hold med ca. 20 elever. Til hvert basishold knyttes 2 lærere. Basisholdene skal være sammen om en række praktiske opgaver. Basisholdene står for den daglige rengøring på et bestemt område af højskolen. Hver uge er der et basishold, der har vagt. Det vagthavende basishold arrangerer fællesmøder, passer telefon, tager imod gæster og klarer andre daglige opgaver.

Hvert basishold har ansvaret for en weekend og skal tilrettelægge idrætsaktiviteter, ture, kurser, fester m.v. Endvidere kan basisholdet tildeles andre ansvarsområder, som medarbejderrådet er enige om. På basisholdet følges undervisningen i 2 faggrupper:

Basisemne: – 10 timer ugentlig

I 3-ugers perioder arbejdes der på skift med følgende emner: Samfundsfag, litteratur, almen psykologi, foreningsledelse og klubliv samt kost og ernæring.

I perioden med kost og ernæring står basisholdet for den daglige madlavning på hele højskolen. Det tilstræbes, at alle får et alsidigt kendskab til sund ernæring i en vekselvirkning mellem vegetarretter og traditionelle retter.

Basisidræt: – 7 timer ugentlig

I 3-ugers perioder skal der på skift arbejdes med følgende idrætsaktiviteter: Svømning, badminton, sanglege og folkedans, orienteringsløb samt lege og småspil. Begrundelsen for valget af netop disse aktiviteter er for det første, at de er velegnede som »livslange« idrætsgrene, for det andet, at flere af aktiviteterne kan bruges som afveksling i og supplement til den egentlige træning i andre discipliner.

Studiefag: – 4 timer ugentlig

Eleverne vælger et fag, som tilbydes inden for kreative eller teoretiske emneområder.

Fællestime: – 2 timer ugentlig

2 gange om ugen er der fællestime, hvor højskolens lærere holder foredrag, fortæller eller læser op.

»Torsdag eftermiddag«: – 4 timer

Hele eftermiddagen står til rådighed for skiftevis instruktionsfag, studiefag og basishold. Eleverne får her mulighed for at gå i dybden med enkelte emner, arrangere ekskursioner, besøg m.m.

Weekender

Under fællesskolen opdeles weekender i 3 typer:

1. Højskoleweekend, som arrangeres af lærerne. Undervisningen i disse weekender er obligatorisk.
2. Basisweekend, som arrangeres af basisholdene på skift. Eleverne forventes at blive på skolen, men basisweekender kan benyttes til private formål.

3. Hjemrejseweekend, som er friweekend, hvor intet arrangeres.

Den udvidede idrætsuddannelse

Hovedprincippet i uddannelsen efter fællesskolen er, at idrætsbegrebet knyttes sammen med et andet begreb i en dialog eller vekselvirkning med noget andet end idrætten selv.

Målsætningen med undervisningen er at skabe større rummelighed i idrætsopfattelsen.

Der lægges vægt på at belyse de vilkår, der bestemmer idrættens og legemskulturens placering og udvikling i et samfund under forandring.

Eleven skal vælge et af følgende 5 uddannelsesforløb:

- a) bevægelse og drama
- b) gymnastik og musik
- c) sport og konkurrence
- d) friluftsliv og natur
- e) idræt og sundhedspædagogik.

Idealet er, at de 100 elever fordeler sig nogenlunde ligeligt på hver af de 5 grene. Til hver gren med ca. 20 elever knyttes 2 faste lærere med mulighed for at inddrage andre af skolens lærere samt gæstelærere udefra.

Såfremt fordelingen af elever bliver »skæv«, kan der oprettes parallelle forløb inden for 1 eller 2 grene. Der skal arbejdes ud fra tanken om »de mindre skoler i den store skole«.

Hver gren har sit selvstændige undervisningsforløb. Dog vil der være en række aktiviteter og funktioner, som er fælles for hele højskolen:

Grenskoleweekend: De enkelte grenskoler arrangerer på skift en weekend.

Madlavning: Hver grenskole står på skift for madlavningen til hele højskolen.

Emne-eftermiddag: Hver grenskole arrangerer på skift en emneeftermiddag for de andre grene.

Aftenarrangementer: hver grenskole står på skift for et arrangement for de andre grene. Et arrangement som desuden er åbent for den lokale befolkning.

Gerlev grenfestival: Grenskolen afsluttes med en 5-dages festival, hvor de enkelte grenes arbejde præsenteres.

Grenskolens målsætning og indhold BEVÆGELSE OG DRAMA

Målsætning

Er gennem arbejdet med sprog, krop og andre udtryksformer:

- at uddanne ledere til foreningslivets forskelligartede virkefelter – også udover de idrætsmæssige opgaver,
- at fremme elevernes lyst og mod til at igangsætte forskellige arrangementer i foreningen. Det kan være at opsætte revy og skuespil – arrangere sang- og foredragsaftener, udstillinger m.m. som bidrag til et bredere virkefelt for foreningslivet.

Indhold

Bevægelsesfag: Bevægelsestræning (gymnastik), kropsudtryk, drama, dans, mime m.m.

Håndværksfag: Skuespilteknik, stemmetræning, sang og musik, dekorationer og plakater, litteraturværksted m.m.

Teoretiske fag: Litteratur, kunst-, musik- og teaterhistorie.

Projekter: Der skal arbejdes med projekter af 3 ugers varighed. Emnet kan f.eks. være et tekststykke af dramatisk karakter. Man skal dels arbejde med opsætning af enkelte scener, dels søge at belyse emnet ved at inddrage de kulturelle og samfundsmæssige forhold af betydning for teksten.

Ekskursioner: Man påtænker at arrangere en studierejse til udlandet – rejsen vil finde sted henimod slutningen af opholdet.

GYMNASTIK OG MUSIK

Målsætning

- at videreføre gymnastikken fra fællesskolen, således at den enkelte får mulighed for at udvide oplevelsen og erkendelsen af sig selv i forhold til rum, tid og sted,
- at udvikle den enkeltes kendskab til musik og skabe forståelse for sammenhæng mellem musik og bevægelse,
- at give faglige og pædagogiske forudsætninger for at kunne undervise indenfor forskellige områder af gymnastikken.

Indhold:

Gymnastik: – 8 timer ugentlig. Der undervises i rytmisk gymnastik og grundtræningsformer.

Musik: – 8 timer ugentlig. Der arbejdes med musikhistorie, musikforståelse, musikgenrer og musikteori.

Kursusfag: – 6 timer ugentlig. Der arbejdes i kursusform med forskellige emner som moderne dance, motionsgymnastik, folkedans, børnegymnastik m.m.

Undervisningspraktik: – 2 timer ugentlig med børn. Der arbejdes med børn fra omegnens skoler og foreninger.

Gymnastikteori: – 1 time ugentlig. Der undervises i anatomi og fysiologi med udgangspunkt i gymnastikkens virkning på kroppen. Derudover behandles emner som børnemethodik, træningslære og undervisningslære.

Almene fag: – 6 timer ugentlig. Der arbejdes med fagområder som idræts historie, folkekultur og litteratur.

Ekskursioner: Der arrangeres emnedage/aftener/ture, hvor man får kendskab til andre bevægelses- og musikformer. Desuden overværes opvisninger på lokalt såvel som på landsplan.

SPORT OG KONKURRENCE

Målsætning:

- at højne den enkeltes præstationsniveau og instruktørmæssige færdigheder i badminton gennem et seriøst arbejde,
- at skabe bevidstheden om konkurrencesporten som en del af den samlede idrætsverden og at vise, at konkurrencesport kan dyrkes uden de negative sider, som ofte knytter sig til denne,
- at placere konkurrencesporten i forhold til andre sider af den menneskelige tilværelse.

Indhold

Badminton: – 10 timer ugentlig. Der arbejdes med spillets teknik, taktik og metodik, samt fysisk grundtræning.

Teoretiske fag: – 8 timer ugentlig. Der arbejdes med emner indenfor naturfag (fysiologi, træningslære, idrætsskader), samfundsfag og humanistiske fag (herunder psykologi).

Projekt – sport og samfund: – 6 timer ugentlig. I tilknytning til en studierejse til udlandet arbejdes med dette landsports- og samfundsstruktur.

Projekt – tv, radio, presse og film: – 2 timer ugentlig. Der arbejdes med mediernes placering og indflydelse, specielt på sportsområdet.

Undervisningspraktik: – 4 timer ugentlig. Der arbejdes med unge talenter fra omliggende badmintonklubber.

Ekskursioner: Der arrangeres en studierejse til udlandet, hvori indgår badminton.

FRILUFTSLIV OG NATUR

Målsætning:

- at genopdage naturen og bruge den som ramme for fysisk aktivitet,
- at opnå færdigheder og erfaringer i at klare sig i naturen.
- at opnå bedre forståelse og respekt for naturens balance,
- at få faglige og pædagogiske forudsætninger for at vejlede i friluftaktiviteter.

Indhold

Praktiske emner: Orienteringsløb, svømning, roning/sejlsads, (fjeld)vandring, lejrliv, skiløb, lege, småspil.

Teoretiske fag: Kulturhistorie, antropologi, etnografi, studier af hvordan mennesket gennem tiderne og i forskellige kulturer har levet med naturen.

Herigennem bliver der mulighed for at se vor moderne vestlige livsstil i et større perspektiv.

Desuden undervises der i filosofi, økologi, fysiologi, kost og ernæring, samt i fysisk planlægning.

I forbindelse med de enkelte ture indgår emner med tilknytning til det valgte område såsom egnsgeografi, lokalhistorie, påklædning, udstyr, navigation og meteorologi. Endvidere inddrages praktisk håndværk i forbindelse med klargøring af udstyr.

Arbejdsform: Arbejdsformen vil være projektorienteret og tilpasset årets rytme. Følgende projekter tænkes gennemført:

Fjeld og sne (studietur til Sverige eller Norge) – Den

danske natur til fods – Den danske natur på cykel – Den danske natur til vands.

Hvert projekt indeholder 3 faser: Forberedelse – Turen – Bearbejdelsen.

IDRÆT OG SUNDHEDSPÆDAGOGIK

Målsætning:

- at skabe bevidsthed om, at livsstil og livsvilkår har en afgørende indflydelse på sundhedstilstanden,
- at udvikle færdigheder, der kan ændre livsstil og livsvilkår i sundhedsfremmende og sundhedsforebyggende retning,
- at give faglige og pædagogiske forudsætninger for at kunne undervise i idræt med et sundhedspædagogisk udgangspunkt.

Indhold

Praktiske emner: – 12 timer ugentlig. Der arbejdes i kursusform af 3 ugers varighed med emner indenfor følgende 4 grupper:

Børn. Bevægelsesudvikling, gymnastik som opgaveløsning, yoga, lege og folkedans.

Unge. Rytmisk gymnastik, styrketræning, konditionstræning, yoga og folkedans.

Familien. Familiegymnastik, yoga og folkedans.

Ældre. Motionsgymnastik, yoga og folkedans.

Undervisningspraktik: – 4 timer ugentlig. Der arbejdes med handicapsvømning, herunder praktisk undervisning af handicappede.

Naturfag: – 8 timer ugentlig. Folkemedicin, kost og ernæring, alternative helbredelsesmetoder, akupressur, øjenakupressur, øjengymnastik, kurbade, urteteer, faste, zoneterapi samt praktisk arbejde i køkkenhaven.

Teoretiske fag: – 12 timer ugentlig. Litteratur, religioner, filosofi, socialhistorie, socialmedicin og antropologi.

Ekskursioner: Der vil indgå studierejser og -ture i »Idræt og sundhedspædagogik«.

Idrætshøjskolens elever

- Uddrag fra betænkningen »Ildrætslederuddannelsen i nyt perspektiv«.

Stig Jensen og Peter Schøning

Forarbejdet til denne strukturændring blev gjort af et udvalg bestående af repræsentanter for skolens bestyrelse, lærerrådet og elevforeningen. Udvalgsarbejdet blev afsluttet med en betænkning med titlen »Ildrætslederuddannelsen i nyt perspektiv«, som evt. interesserede kan erhverve sig ved henvendelse til skolen.

Fra denne betænkning gengives her et afsnit om idrætshøjskolernes elever, som er af interesse i denne sammenhæng, fordi oplysninger om vore elevers sociale og idrætslige baggrund, herunder ikke mindst deres forhold til den lederuddannelse, der gives på skolen, ofte er blevet efterlyst i skolens »bagland«.

1. Undervisningsinspektør Vilhelm Nielsen, som siden 1971 har haft ansvaret for administrationen af tilskudsordninger til folkehøjskolerne i Danmark, skriver i en gennemgang af folkehøjskolerne 1950-75, rekruttering og indhold, således:

»Det gælder for dette tidsrum som for alle tidligere, at højskolens historie – eller højskolernes, thi de ere mange og forskellige – ikke kan forstås uden på baggrund af samfundsforholdenes og skole- og uddannelsesforholdenes udvikling i det pågældende tidsrum.

Det gælder så meget mere i de sidste 25 år, som man vist uden overdivelse kan sige, at der næppe nogen sinde tidligere i løbet af et kvart sekel er sket så store og afgørende samfundsmæssige ændringer. I skole- og uddannelsesforholdene er der – i høj grad i sammenhæng med disse samfundsmæssige ændringer – sket afgørende forandringer, ikke blot – og måske ikke engang først og fremmest – i

kraft af lovændringer og ny lovgivning, men i kraft af en udvidet benyttelse af uddannelses tilbud af enhver art.

Højskolernes årsrytme følger ikke længere landbrugets årsrytme, men skolesystemets. Den klassiske sommerskole er næsten en saga blot. Forandringen går måske dybere, end man umiddelbart regner med. Den gamle rytme var en arbejdsrytme, den nye er en skolerytme – hvis den i det hele taget kan kaldes en rytme. Forbindelsen mellem højskolerne og arbejdslivet, den materielle produktion, er afgørende svækket eller forrykket. Man havde næppe noget valg. Underlæggende samfundsændringer måtte tages til efterretning. Højskoleelever har ikke længere arbejds erfaringer, men stort set kun skole- og uddannelses erfaringer som forudsætning«.

Frem til 1960 kom hovedparten af højskoleeleverne fra landhusholdningerne. Den drastiske tilbagegang i antallet af landbrugsejendomme og beskæftigelsen inden for landbruget har imidlertid betydet, at »... højskolerne simpelthen (har mistet) deres hidtidige rekrutteringsgrundlag. Tæppet trækkes væk under dem, og man må egentlig undres over, at de ikke blot består, men øger deres antal og årsevtal – i hvert fald frem til 1978«.

Disse underliggende samfundsændringer og deres betydning for rekrutteringsgrundlaget for folkehøjskolerne får V. Nielsen til at stille spørgsmålet:

»... Om det overhovedet er den samme højskole, der findes i 1975, som der fandtes i 1950 og tidligere«. – »Det er det naturligvis ikke, og i en vis forstand skal det heller ikke være det. Selvfølgelig må man tage bestik af de samfunds- og produktionsmæssige ændringer, som sker«.

Hvori består disse ændringer?

Udviklingen i den procentvise erhvervsfordeling i Danmark 1950-79 ser således ud:

	1950	1960	1970	1975	1979
Landbrug, fiskeri m. v.	26	18	11	9	8
Fremstillingsvirksomhed m.v., bygge og anlægs- virksomhed	34	37	38	34	32
Handel og transport	20	21	22	22	22
Tjenesteydelser, liberale erhverv m. v.	18	21	26	33	36
Uoplyst	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>2</u>
I alt	100	100	100	100	100

Af procenttallene fremgår, at vandringen fra landbrugserhvervene først og fremmest er gået til servicefagene: administration, undervisning, social- og sundhedsvæsen m. v.

Bortset fra et mindre opsving i 1960'erne er beskæftigelsen inden for industrien stagnerende med en tendens til tilbagegang.

»Længe måtte man anse den stadig stigende industrialisering og urbanisering for de to hårde kendsgerninger i den danske samfundsudvikling, som højskolerne og deres elever havde at indrette sig på. De kunne pive og synge, så meget de ville, men de måtte lære at leve og elske livet – på industriens og storbyens vilkår – eller dø.

Denne opfattelse må nok modificeres. Vel fortsætter industrialiseringen, men antallet af egentlige industriarbejdere kulminerede midt i 1960'erne og det samlede antal af beskæftigede i industrien omkring 1970. Siden da har der været tale om stagnation eller svag tilbagegang. Akkurat som i landbruget og alle vegne – ikke mindst i husholdningerne – overtages mere og mere arbejde af maskiner. Måske kunne man sige, at industrialiseringen trænger længere ind – eller længere ud – men uden nødvendigvis at blive til storindustri, kæmpestore fabrikker og anlæg i ligeså kæmpestore byer. Tilsyneladende går det på samme måde med urbaniseringen. Også den trænger længere ind – eller længere ud. Hvem lever snart ikke under bymæssige forhold? Men storbyerne synes at have kulmineret. Allerede ved begyndelsen af perioden – omkring 1960 – begyndte

det egentlige København at gå i stå og gå tilbage i folketal, og fra 1974 begyndte det samme at gøre sig gældende for hovedstadsregionen som helhed. Vandringen begynder at gå mod vest. Den samlede befolkningstilvækst siden 1970 er på 128.000, men heraf har Jylland taget de 90.000.

Dertil kommer så de store forureningsspørgsmål m. m., som man først den allerseneste tid har fået øjnene op for. Mens man for 10 år siden måtte sige, at den højskoleelev, som ikke accepterede industrialiseringen og urbaniseringen som fremtidens uomgængelige livsbetingelser, var urealistisk, må man i dag snarere sige det omvendte: den, der accepterer storindustri og storbyer, er urealistisk. Meget tyder på, at de simpelthen ikke kan fortsætte i længden, ikke blot fordi folk ikke vil finde sig i dem som livsbetingelser, men fordi de i sig selv er forvoksede og syge, fordi de på deres egne præmisser faktisk er usunde«.

Herefter går Vilhelm Nielsen over til at se på ændringerne i skole- og uddannelsesforholdene.

Den vigtigste forandring er den stærkt udvidede benyttelse af skole- og uddannelsesstilbuddene.

I undervisningsåret 1975-76 havde under 10 % af eleverne på de frie skoler, incl. folkehøjskolerne, forladt skolesystemet efter 6. eller 7. klasse. Halvdelen havde 10. klasse eller 3. real, mens ca. 20 % havde studenter- eller HF-eksamen.

Geografisk rekrutteredes eleverne procentvis således:

Hovedstaden + forstæder*	19
Øerne	24
Jylland	48
Bornholm m.v.**	<u>9</u>
	100

* Omfatter København og Frederiksberg kommuner samt Københavns amtskommune.

** Omfatter foruden Bornholms amtskommune elever fra Grønland, Færøerne samt udlændinge fra Sverige, Norge, Vesttyskland m. v.

Disse tal tyder efter V. Niensens mening på, at det ikke længere er Vestjylland, der er storleverandør af højskoleelever.

Spørgsmålet er, hvilken indflydelse denne ændring i elevernes uddannelses- og geografiske grundlag fik på folkehøjskolerne arbejde og undervisning i perioden.

»Her har man stort set fastholdt, at man ønsker at stå uden for det officielle uddannelsessystem. Ganske vist medførte debatten om en 12-årig uddannelse for alle på grundlag af den såkaldte Højby-gruppens forslag fra 1973 en vidtspredt drøftelse af højskolernes forhold til uddannelsessystemet og af folkehøjskolernes »identitet«. Men dels har der aldrig for alvor været tale om at gøre den 12-årige skole obligatorisk, dels er der tydeligvis hverken økonomisk eller politisk mulighed for mere omfattende reformer på dette område foreløbig.

Folkehøjskolerne er altså ikke blevet trængt af det officielle uddannelsessystem på samme måde som efterskolerne. Vel er tallet på de unge, der fortsætter deres skolegang til 19-års alderen, steget rundt regnet fra 5 til 25 % af en årgang, vel har vi fået EFG-uddannelser og anden udbygning af faglig og erhvervs-mæssig uddannelse, som også indebærer forøget almen dannelse oven på undervisningspligten, men det er dog langt fra sådan, at det offentlige undervisningsvæsen griber ind over for den klassiske højskolealder – 18 år og opefter – for 90 eller 100 % af en årgangs vedkommende«.

2. For at belyse det aktuelle elevgrundlag på gymnastik- og idrætshøjskolerne gennemførtes en undersøgelse af eleverne på vinterskolen årgang 1980/81 ved de 7 gymnastik- og idrætshøjskoler.

Ialt 792 elever medvirkede i undersøgelsen, hvilket giver en besvarelsesprocent på omkring 90.

De 792 elever fordeler sig procentvis efter hjemsted således:

	Gym.- og idræts- højskoler, vin- terskolen 80/81	Samtlige høj- skoleelever 75/76	Befolkningen som helhed 1.10.80
Hovedstaden + forstæder . .	11	19	24
Øerne	28	24	21
Jylland	56	48	54
Bornholm m. v.*	5	9	1
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

* Procenttallet for befolkningen som helhed omfatter alene Bornholms amtskommune.

Sammenlignes disse tal med tallene for samtlige frie skoler m. v. årgang 1975-76 ses, at lidt færre elever på gymnastik- og idrætshøjskolerne kommer fra hovedstaden m. v. end landsgennemsnittet af elever, og lidt flere elever kommer fra Jylland end gennemsnittet.

Bag denne hovedtendens gemmer der sig imidlertid store variationer, når man ser på den enkelte gymnastik- eller idrætshøjskole.

Således har over ¾ af eleverne på Viborg Gymnastik-højskole hjemsted i Jylland, mens kun 18 % af eleverne på vinterskolen i Gerlev har Jylland som deres oprindelsessted. Modsat forholder det sig, når hjemstedet er hovedstaden med forstæder. 35 % af eleverne i Gerlev kommer herfra, mens kun 3 % på Viborg.

De øvrige gymnastik- og idrætshøjskoler varierer mellem disse to geografiske yderpunkter.

Erhvervsfordelingen blandt elevernes forældre i procent* samt de relative tal for befolkningen som helhed – (udvalgte erhvervsgrupper).

	Viborg	Vejle	Ollerup	Køng	Århus	Gerlev	Sønderb.	Skoler- ne ialt	Bef. 1979
Landbrug, fiskeri m.v.	47	22	23	14	15	11	13	22	8
Tjenesteydelser, libe- rale erhverv m.v.* . . .	24	34	27	38	37	38	40	33	36

* Procenttallene for skolerne fremkommer ved summen af tallene for faderens erhverv i de 3 kategorier: »selvstændige i liberale erhverv«, »administrations-, kontor- og handelspersonale« samt »funktionærer og tjenestemænd i øvrigt«.

Ser man på erhvervsfordelingen blandt elevernes forældre, deler de 7 højskoler sig i 3 hovedtendenser:

1. Viborg, hvor næsten halvdelen af eleverne kommer fra landbohjem, mens 24 % kommer fra hjem, hvor de »nye« servicefag er dominerende.
2. Vejle og Ollerup rekrutterer ca. ¼ fra landbohjem og mellem ¼ og ⅓ fra servicefagene.
3. På de øvrige skoler i Køng, Århus, Gerlev og Sønderborg er ca. 10-15 % af eleverne fra landbohjem, mens den del af eleverne, der kommer fra hjem, hvor forældrene er beskæftiget ved servicefag, ligger over befolkningen som helhed.

Det er således på de sidstnævnte højskoler, at rekrutteringsgrundlaget mest er i overensstemmelse med landets nuværende erhvervsfordeling.

Hovedtendenserne i aldersfordelingen på de 7 højskoler er, at over $\frac{2}{3}$ af den samlede elevgruppe er 20 år og derunder.

Elevgruppen i Vejle og Ollerup er »yngre« end elevgruppen i Gerlev og Århus – og Køng med en stor aldersspredning. De øvrige skoler ligger herimellem.

I relation til tilbuddet om lederuddannelse er elevernes begrundelse for at tage på en gymnastik- og idrætshøjskole interessant.

Lidt under halvdelen giver som primær begrundelse for højskoleopholdet, at det er for at få en lederuddannelse. Variationerne i svarene for de enkelte skoler er relativ stor. 3 skoler ligger over gennemsnittet.

Det er Ollerup, Gerlev og Vejle. Mens Viborg, Århus og Sønderborg og Køng ligger under gennemsnittet.

Motivet til at tage på en gymnastik- og idrætshøjskole skal ses i sammenhæng med, hvad eleverne vil bruge deres lederuddannelse til.

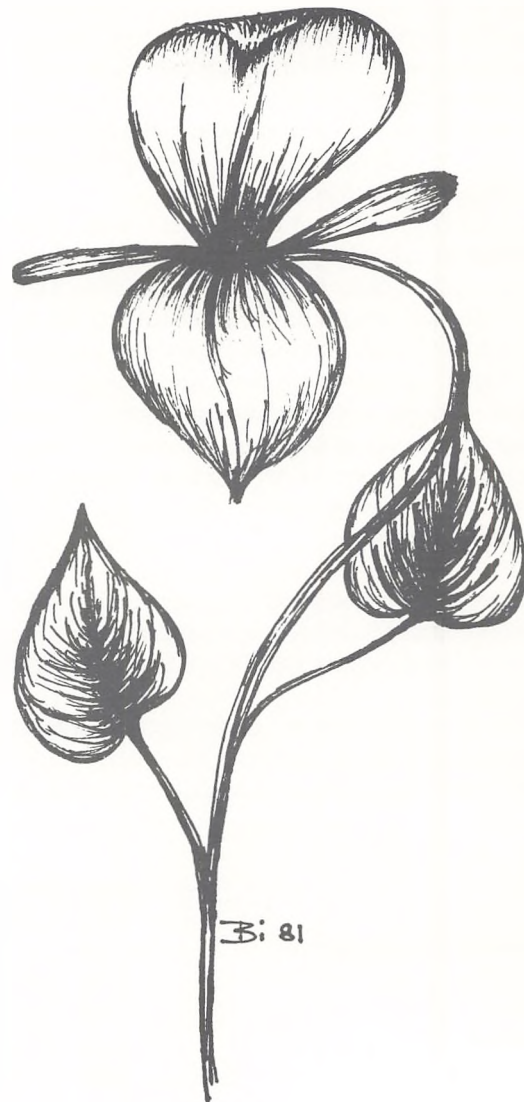
$\frac{2}{3}$ vil bruge lederuddannelsen som instruktør og/eller leder i en idrætsforening.

Ønsket er størst hos eleverne i Ollerup, Vejle og Århus, »mindst« hos eleverne i Viborg, Gerlev og Køng.

Det sidste resultat, som her skal nævnes fra elevundersøgelsen, er spørgsmålet om, hvordan eleverne har fået oplysninger om de enkelte gymnastik- og idrætshøjskoler.

Her er tidligere elever de bedste til at give oplysning, især de som har gået på Ollerup.

Idrætsforeningerne synes ikke direkte at opfordre de unge til at tage på en gymnastik- eller idrætshøjskole.

Folkeligt idrætsarbejde

Johs. Stræde

»Det idrætslige fritidsarbejde må forlade sig selv som mål og blive et folkeligt arbejde, der indtager sin plads i vor tids samfunds- og tilværelshelhed«.

Det folkelige idrætsarbejde har sit udspring i de politiske og folkelige bevægelser for godt 100 år siden. Begrebet FOLKELIGHED var en kvalitetsbetegnelse for de bedste evner, muligheder og ubevidste kræfter i folket.

Det vi i dag kalder folkeligt idrætsarbejde startede således ikke for at underholde eller forvalte befolkningens overskudstid, men ud fra et ønske om udvikling og bevidstgørelse af befolkning til medleven og medansvar for afgørende menneskelige områder i den fælles fremtid. Noget, der i dag er mere påkrævet end nogen sinde før.

Den folkelige idræt har siden søgt at leve op til dette helhedssyn, men den stærke aktivitetsvækst, foreningsformalisme og prægning af konkurrenceidrættens normer, som har gjort sig gældende for de to store folkelige idrætsorganisationer med de ca. 1 mill. medlemmer kan vanskeliggøre placeringen af den folkelige idræt som en selvfølgelig del af den hverdagsdaglige situation.

Det bliver derfor fremtidens store og afgørende spørgsmål, hvordan det folkelige fritidsarbejde kan forme en idræt, der er i pagt med det nære, i pagt med landsbyen, gaden og feriebebyggelser o.s.v. En idræt, hvor kvalitet og virkning og bevægelsesglæde bevares samtidig med, at idrætten virker i et selvfølgeligt samspil med andre samfundssider. At idrætten f.eks. opfatter sig som en af de nye meningsfyldte beskæftigelser, som vi må skabe som modtræk mod manglende undervisningsmotivation, arbejdsløshed og den forældede filosofi der opfatter fuldtidsjob i produktionssammenhæng som den eneste form for meningsfyldt tilværelse. En idræt der fremmer selvrespekten og viljen til samspil.

Skal det lykkes, må den folkelige idræt overveje sine discipliner, metoder, hensigter og mål, for at kunne imødegå eller fremme tendenser i tiden.

Situation

Den idrætslige udvikling er ligesom løbet fast i formalisme. For konkurrenceidrættens vedkommende er der tale om en succes- og præstationsformalisme, der stikker dybt i ledere og topidrætsmænd, så de ser det store arbejde med de mange i idrætspyramidens bund som noget, der kun har sin berettigelse i toppens resultater. Denne holdning fører let til accept af alle midler – også kunstige – for resultatets skyld. I den forbindelse glædede man sig over, at træneren for den store brydeklub »Gotha« i TV i sin tid stærkt tog afstand for brug af hormonpræparater og lignende, der nok kan forøge resultaterne, men samtidig går psykisk ud over idrætsmanden. Det grelleste eksempel er den svenske verdensmester i brydning Pelle Svensson, der i sin bog skildrer, hvorledes han ved hjælp af indsprøjtninger forøgede sine præstationer, til han endte som verdensmester, men samtidig blev psykisk ødelagt. Man ofrede mennesket på resultatets alter. I øvrigt hævder han, at mange af sejrene ved den sidste olympiade blev vundet på den måde. Hermed har vi nået en karrikatur af idræt og idrætsmænd, der må mane til eftertanke.

Konkurrenceidrætten må til at forstå arbejdet med de mange som det primære, som en social-pædagogisk opgave og topidrætten kun som et tilskud.

Men også den folkelige idræt er løbet ind i en formalisme, en organisationsformalisme. Det er en almindelig kendt sag, at når en bevægelse har eksisteret tilstrækkelig længe, bliver den let sit eget mål. Det ser ud til, at noget sådant er ved at ske i de store folkelige organisationer.

Den forenings- og instruktørmæssige dygtighed er blevet så stor, at den optager næsten al tid og tanke for lederne. Det er forståeligt, for det er et stort og omfattende arbejde, og det er nu engang fascinerende og spændende at få tingene til at gå på effektiv måde med store ydre resultater, der kan understrege følelsen af arbejdets betydning og ens egen indsats.

Denne organisationsformalisme optager ofte så megen tanke, tid og kraft, at de mindre foreninger, grupper og de enkelte deltageres forhold for lederne fortoner sig i aktiviteten.

På denne måde svigter man ofte omend ubevidst det folkelige mål, som netop er den enkelte i sit nære fællesskab med andre. Den folkelige idræts folk må søge ud af denne formalisme, så man ikke bliver en hobbybevægelse, men et aktivt led i helhedens hverdagsvirkelighed.

Reaktion mod racet

Der reageres i øjeblikket på forskellig måde mod såvel præstations- som organisationsformaliteten. Nogle gør det ud fra det synspunkt, der lyder besnærende rigtigt, at man ikke vil deltage i racet og det fastlagte forløb. Man vil have det rart. Men vil dyrke sin idræt helt for sin egen skyld. Det er en naturlig reaktion, men alligevel både uheldig og farlig, for det er begrænset, hvad der kan bygges op på lystprincippet alene.

Den østrigske eksistenspsykiater Viktor Fankel siger i sin bog »Psykiatriens sjælesorg«:

»Genstandene for den menneskelige villen er indbyrdes forskellig. Medens lysten altid vil være den samme, både i tilfælde af en værdifuld adfærd og i tilfælde af en adfærd, der strider imod værdierne. Deraf kan udledes, at anerkendelsen af lystprincippet måtte føre til en nivellering af mulige menneskelige målsætninger. For det ville fra denne - lystens - synsvinkel være ligegyldigt, hvad et menneske foretog sig«.

Man kan således ikke basere et arbejde på dette, men må fastslå, at en idræt, der udelukkende baseres på lystprincippet og alene sigter på den enkelte, er ufolkelig. Trods reaktionen mod topidrættens stjernedyrkelse, er modsat en idræt drevet på lystprincippet på sin måde lige så selvcentreret og fællesskabsløs. Som sådan er den ude

af stand til i videre forstand at give tilskud til, endsige vække væsentlige behov for de mange.

Man kan overveje hvorledes og ud fra hvilke tanker formes i dag en folkelig idræt, der ud over legemsøvelserne har bud til nutidsmennesket og kan dække det kontakt- og fællesskabsbehov, der er en følge af vor fremmedgørende livsform? Man må nok som det første søge at ændre sine normer. I øjeblikket har konkurrenceidrættens normer, og det vil egentlig sige den vestlige verdens, succesnormer også i nogen grad udviklet sig til at blive den folkelige idræts normer. Konkurrencer, store stævner, elitedyrkelse, sejrsskamler, præmier og reklamer er også kendte faktorer i det folkelige arbejde. Man har vel egentlig accepteret publikumskravet om underholdning. Det er i den forbindelse værd at huske Vilh. Grønbechs ord:

»En fritidsbeskæftigelse uden forbindelse med livet som helhed bliver til underholdning, og underholdning er kulturens død«.

En folkelig idræt kan ikke have det underholdende som opgave eller mål. Den må netop som ovenfor nævnt være en fritidsbeskæftigelse med forbindelse til livet som helhed. Og det er netop det, man indtil for nylig i hvert fald, havde som sit særlige kendetegn. Det var dette samspil mellem idræt og det almene, som begyndte i Vallekilde 1884, og som stadig må være betegnende for en folkelig idræt.

Fra masse til menneske

Spørgsmålet er så, hvor meget af den folkelige tradition, der er bæredygtigt, hvor meget der kan omformes efter vor tids problematik og behov? Hovedtanken, at der må være »et punkt udenfor«, må stadig være den samme, selv om punktet kan have ændret sig. Det nationale var tidligere en stærk drivkraft, men i dag må man nok sige det lokale, da vi må deltage i mange mellemnationale fællesskaber. Men netop i den forbindelse er det vigtigt, at vi har vort eget præg, at vort gymnastiske og idrætslige arbejde er tilpasset vort sindelag. Altså kan der være ting og former, vi må afstå fra. Vi må i valg af midler og arbejdsformer stadig huske på, hvem vi er, og hvad vi vil med arbejdet, ellers kan vi mod ønske og hensigt medvirke til fremmedgørelsen.

Det folkelige har altid tilstræbt at være et fællesskab for alle. Og arbejdet fremover må derfor formes sådan, at alle uden hensyn til herkomst eller forudsætninger kan være med. Dette er helt i pagt med holdninger på andre områder i øjeblikket, i overensstemmelse med de demokratiseringsbestræbelser, der i bedste forstand kan være folkelig strømning.

Det fælles, en forpligtethed overfor arbejdet, overfor de andre, bør være et folkeligt særpræg. For dette er en vigtig hensigt i en samfunds- og tilværelsesform, der i al for høj grad tilskynder til kun at interessere sig for sig selv og sit eget. Man må altså tilstræbe en forpligtethed og solidaritet, som kan føre over i den nærhed og fortrolighed, der kan blive et modtræk mod en fremmedgørende verdens påvirkninger.

Et rigtigt folkeligt arbejde kan være miljøskekabende og blive et mødested, hvor man kommer hinanden ved, ikke alene på grund af idrætten, men fordi man er fælles i noget.

Meget betegnende ved det folkelige arbejde var optimismen, oplagtheden og aktivitetstrangen, der omsattes i et engagement på erhvervsmæssige, politiske, kulturelle såvel som idrætslige områder. Og selv om det i dag måske gælder andre felter, vil der mere end nogensinde være brug for engagement.

Den græske idræt var aristokratisk af karakter, men folkelig i den forstand, at den var sig bevidst om et aktivt led i det samlede folks liv.

Nutidsidrættens åndløshed udspringer netop af, at den mangler det menneskelige punkt udenfor. Bortset fra det sociale beskæftigelsesarbejde med børn og unge, der kan være vigtig nok, vil den ikke rigtig vedkende sig medspil på de politiske, samfundsmæssige og kulturelle områder. Den folkelige idræt skal formidle idræt for alle og har herunder en række rent idrætslige opgaver som motions-, familie-, kondi- og friskidræt, som skal formidles bedst muligt. Men sådanne opgaver kunne strengt taget løses også af andre f. eks. offentlige instanser, og det er således ikke det, som karakteriserer en folkelig idræt. Det er derimod et engagement i det, der sker i samfundet og mennesker imellem: Karakteristisk ved bestræbelser for at gøre »almue til folk« eller sagt nutidigt, gøre massen til menne-

sker. Karakteristisk ved at deltage i den samfunds- og tilværelsesdebat, der altid må føres. Karakteristisk ved ikke at være til for idrættens skyld, men for deltagernes. Karakteristisk ved at vedkende sig opdragende, pædagogiske og udviklende opgaver overfor mennesker og folk.

Om det er muligt at praktisere et sådant arbejde i dag, og om det er mennesker, der ser opgaven sådan og har sind til at løse den, er et andet spørgsmål, som kun fremtidens virke kan besvare.

Helhedssyn og ledere

Udlændinge, der studerer dansk fritidsarbejde, giver ofte udtryk for undren og beundring i forbindelse med, at et så omfattende virke som det folkelige idrætsarbejde kan ledes af amatører uden autoriseret uddannelse. Det er for dem en gåde. På en måde er det også utroligt, at et sådant arbejde kan drives på frivillig basis og være selvforsynende med ledere. Ikke desto mindre har det været tilfældet gennem 100 år, uden dette havde det nok heller ikke bestået i dag. Det er derfor kritisk, at der i dag både hvad antal og hensigt angår er lederkrise.

Selv om lederuddannelsesskolerne er fyldt året igennem og alle eleverne efter endt ophold gik i gang med et lederarbejde, ville det ikke dække lederbehovet i dag. Denne ledermangel bødes der på med korte kurser, der kun kan have idrætslige fag. Man er således med til at nedbryde sin egen folkelige stilling under nødvendighedens pres. Måske skulle man søge andre veje også.

Måske skulle man søge kontakt med flere højskoler og få dem til at lade ledelsesfunktioner også på det idrætslige område indgå som valgfag, eller på højskoler og ungdomsskoler søge oprettet lederuddannelseslinier. Måske burde lederhøjskolerne enes om en vis form for fagfordeling, så noget af presset kunne lettes, og de almene fag kunne få, hvad de kan tilkomme til gavn for både ledere og de mennesker, de efter endt ophold påtager sig at lede. Måske burde man tænke mindre på elevernes egen færdighed og mere på lederuddannelsens metodik, pædagogik, lederfunktion og forståelse af nutidens personlige og miljømæssige problematik, således at lederne virkelig var indstillet på og bedst muligt rustede til at virke mellem og sammen med andre.

En helt afgørende forudsætning for den folkelige idræts fremtid er således lederne og deres forberedelse til arbejdet for:

For det første er det vigtigt, at der stadig vil være mange unge, der lige ud af rækkerne vil påtage sig et lederarbejde.

For det andet er det afgørende, at de bliver fagligt dygtige og velforberedte.

For det tredje er det nødvendigt med en almen baggrund ud over det idrætslige.

For det fjerde er den bedste uddannelse eller forberedelse stadig den, der kan ske under et højskoleophold med lederuddannelse. Hvor opholdet bliver en helhed af det almene og idrætslederforberedelsen.

Det vil være et spørgsmål, om man uden denne fra højskolerne udgåede lederstamme kan fastholde et folkeligt idrætsligt arbejde og fastholde den helhedslinie, der er gået igennem indtil i dag. En linie, der er stærkere brug for end nogensinde før.

Dette er udfordringen til unge deltagere og til organisationerne og deres ledelse. Men det er samtidig også en stærk udfordring til de højskoler, der alvorligt vil give sig af med lederforberedelsen. En udfordring om at sætte kræfterne ind på at gøre lederuddannelsen så dybtgående som muligt, men samtidig også en tilskyndelse til at være gode højskoler, hvor al tilværelse søges belyst og overvejet. Kun på denne baggrund får man ledere, der kan føre et idrætsligt arbejde ud over det rent fysiske stade og gøre det til folkeidræt.

Den folkelige udfordring

Fra højskolernes første tid for over 100 år siden fortælles, at en mand, da han blev spurgt om, hvordan han drev sin gård så godt, skulle have svaret: »Jeg driver min gård på Schrøders myter«. Med andre ord, de åndelige oplevelser under opholdet på Askov højskole dengang havde inspireret ham og senere smittet af i hans praktiske arbejde. Uanset om skildringen er rigtig eller ej, udtrykker den det lykkelige ved de folkelige bevægelers første tid, at hverdagen og dens arbejde endnu var så personlig, at åndelige oplevelser kunne spille ind derpå og skabe praktiske resultater som andelsbevægelse, landboforeninger, forsamlingshuse

o.m.m. Desværre er denne sammenhæng i tingene på grund af tidens institutionering ikke så selvfølgelig mere.

Allerede den øgede fritidsproblematik og de folkelige foreningers stærke engagement deri skabte, uden at man var sig det bevidst, en spaltning, der i stigende grad isolerede og gjorde det folkelige til et fritidsarbejde adskilt fra andre sider af tilværelsen. Der står man nu trods den store tilslutning med en følelse af utilstrækkelighed og savn af den helhed, der er forklaringen på det folkeliges tidligere betydning og resultater.

Da arbejde og samspil i dag er så upersonlig, kan man ikke i ret vidt omfang tænke sig den direkte afsmitning på arbejde og hverdag. Skal man derfor opnå noget af den helhed, der vel nok er den dybeste hemmelighed ved det folkelige, må man søge ud af den rene fritidsstilling og ind i et samspil af åndelig oplevelse, fritidsaktivitet og praktisk tilværelse. Det folkelige arbejde må således gøre sig gældende i den debat og planlægning, der former menneskets fremtidssituation.

Man kan vælge uanfægtet at fortsætte med at være en betydende fritidsfaktor, en beskæftigende, aktiviteternes instans, men vil man være et folkeligt arbejde, må man trænge ud derover.

Forskellen på at tiltræbe aktiviteter og at tilstræbe et folkeligt arbejde er, at aktiviteterne ofte er isolerede og nok i sig selv og derfor ikke søger ud over den øjeblikkelige oplevelse. Modsat et folkeligt arbejde, der netop må søge ud over sit eget og ind i et samspil med eller indspil på andre livs- og samfundsforhold og pege på den enkelte plads i sammenhængen.

En forudsætning for det er pædagogiske og menneskelige hensigter og mål, sådan som Grundtvig på sin specielle måde udtrykker det i første »Mands Minde« foredrag:

»Ja, det er denne Ungdom, der i enhver Stand og Stilling udtrykker et Folks Livskraft, den, som er kaldet til at give Efterslægten sin Retning og den nærmeste Fremtid sit Præg, det er denne dyrebare Ungdom, som gennem mange Slægter enten forkuedes eller forvildedes? snart i Udsvævelser tabte Kraften til mandig Virksomhed, og snart med blind fremfusedhed gjorde sig selv og i vore Dage hele Folket uheldige. Det er denne Ungdom, vi skal stræbe at vinde, ikke for os selv eller vore særegne Meninger, ikke

for nogen afsluttet og bestemt Tingenes eller Tankernes Orden, men for Livet, det ædle, virksomme Menneske-Liv, lige ædelt i enhver udvortes Stilling, når det arter sig, ikke efter Stillingen, men efter Aanden, som svæver frit over os alle«.

Det er en klar og forståelig folkelig målsætning, der passer lige så godt på ungdom og opgave nu som dengang. Vanskeligere er det at omsætte denne målsætning til virkelighed i det mangfoldige praktiske virke, der er karakteristisk for det frivillige børne- og ungdomsidsrætsarbejde i dag. Hvordan skabes en helhed af aktiviteter, menneskelig hensigt og samfundsmæssig relevans?

Det kan i den forbindelse være svært at se frem. Fortidens sum ligger ligesom en metalklump så tæt ved kompasset, at det virker ind på kompasnålens udsving og giver risiko for fejlorientering. Men det ændrer ikke på nødvendigheden af at pejle situationen og søge fremtidens kurs.

Formulering

Når en historie eller en hændelse går fra mund til mund gennem længere tid, sker der ofte en umærkelig betydningsforskydning. Det samme gælder for ord og begreber, hvilket vanskeliggør brugen af disse på et senere tidspunkt. Noget sådant er tilfældet for begrebet FOLKELIGHED, der blev formuleret af Grundtvig for godt 150 år siden som en kvalitetsbetegnelse for de bedste evner, muligheder og ubevidste kræfter i folket. De kræfter, der gennem det store folkelige arbejde med »hånd og ånd« i et samvirke, skabte menneskelig udvikling, modning og opsving i det danske folk. Med virkeligheden som et næsten magisk ord lykkedes det igennem højskolen og derfra inspireret virke at indfri et syn, Grundtvig havde fået ved at se de foretagsomme englændere under sin »Englandsrejse«:

– at fremme ungdommens sans for åndelige sager, legemlig virksomhed og greb på de borgelige sysler«.

Desværre har folkelighedsbegrebet i almindelig opfattelse ændret betydning i retning af det populære, det let tilgængelige og banale, som alle kan acceptere, da det blot adspredes uden at stille krav.

På den baggrund er der god grund til at tage folkelighedsbegrebet og det folkeliges arbejdes form og hensigt op

til alvorlig overvejelse. For devalueringen af selve begrebet har umærkeligt smittet af på arbejdet, så det også løber risiko for at miste sin kvalitetsbetydning.

Folkelighed har noget med fællesskab at gøre. Det er derfor ikke så mærkeligt, at der i en tid med fremmedgjorthed, isolation, ensomhed og søgen efter fællesskab er kommet en ny interesse for Grundtvig.

Efter megen spekulation kom Grundtvig omkring 1817 til klarhed over ordet folkelighed og dets indhold. Det betyder ikke det populære, men det demokratiske, det nationale eller danske, men det betyder først og fremmest folkets bevidste fællesskab om sine historiske, praktiske, menneskelige og åndelige værdier.

Der tales i dag meget om det folkelige, men på en kryptisk måde, som noget udefinerligt, der ligesom hænger i luften, men som man godt ved hvad er, man ville miste, hvis man udtalte det. En slags folkelighedens magi. Men det er et spørgsmål, om denne holdning og opfattelse er rigtig?

Det frivillige børne- og ungdomsarbejde ville stå stærkere indad og klarere udad ved at søge en definition på folkelighedsbegrebet og i praksis tage konsekvensen deraf. For selv om endegyldig definering ikke lader sig gøre, er det en forpligtelse at forsøge, for kun ud fra defineringen kan der praktiske retningsbestemt og rigtigt.

Poul Erik Søe, der på fornyende måde beskæftiger sig med folkelighedsbegrebet, regner i sin definition frisindet og modersmålet (samtalet) som væsentlige sider af folkeligheden.

Da frisindet og samtaleevnen i vor tid er meget ringe, hører behovet for kontakt og fælles samtale mellem mennesker med til folkelighedens udfordringer.

For mig at se er der yderligere fire faktorer, som er betegnende for det folkelige.

Det nationale, forstået som ønske om at vide, hvem vi er som folk og vilje til at fastholde og udbygge det, der er vort særkende, inden det fortoner sig eller forsvinder. Uden særpræg har vi intet at give til andre.

Det revolutionære, forstået som vilje til ændring og indgriben i det, der forekommer os forkert. Det er i den forbindelse værd at huske på, at det folkelige begyndte revo-

lutionært i protest mod styre og datidsforhold, som man ønskede at ændre for at skabe egen kultur.

Det bevidstgørende, forstået som behov for at vide, hvem man selv er og ønske om at kende sine fortrin og mangler og muligheder for ud derfra at kunne forholde sig til andre mennesker og deltage i tilværelsen omkring en. På baggrund af den passivitet, der er fremherskende i dag, har folkelighedens bevidstgørende opgave aldrig været større end nu. Kun en bevidst befolkning kan fastholde sig selv og det folkestyre, der trods brist og svagheder dog forekommer os at være det bedste.

Det åndeligt formidlende, forstået som ønske om at gøre det irrationelle, det åndelige til virkelighed i vor tekniske og økonomiske tingsverden, der uden åndeligt perspektiv bliver umenneskelig.

Det er altid en folkelig opgave at formidle den åndelige uro, der er forudsætning for menneskeligt liv og menneskelig vækst.

Ud fra sådanne defineringer og deraf følgende praktiseringer må det frivillige børne- og ungdomsarbejde søge at fylde sin plads i forskellige fremtidssammenhænge.

Praktisering

Selv om et folkeligt idrætsfritidsarbejde bør være båret af noget generelt, som har gyldighed til forskellig tid, må det også tage sit udgangspunkt i den aktuelle tidssituation, som må danne baggrund for virksomheden.

På det nære plan vil det bl. a. sige at være opmærksom på, at arbejdspladser og arbejde ofte sløver og hæmmer aktivitetslyst og overskud, at højhus- og parcelhusbebyggelse adskiller mennesker, skaber familieegoisme, svækker viljen til fællesskab. Disse tendenser understreges af reservatopdelingen i alders- og erhvervsgrupper, der hindrer de naturlige kontakter og samspil og bevirker fremmedhed. Endelig bør nævnes den moderne »nomadisme« med flytning efter arbejde, dobbeltbeboelse og det tiltagende rejselev, der tilsammen flygtiggør forholdet til den nære virkelighed og det miljø, som man aktivt skulle være med til at forme for mennesker og fremtid.

På det mere principielle plan er der tre fundamentale oplevelser, der må farve det folkelige arbejde. Oliekrisen, der for første gang satte spørgsmålstejn ved væksttanken

og den dermed forbundne livsform. At arbejdsløsheden er kommet tilbage for at blive. At mange mennesker stiller sig tvivlende over for, om velstandsamfundet egentlig på langt sigt passer for mennesker og kan dække de dybe menneskelige behov, som tekniseringen medfører?

Alt dette skaber nye behov, som den enkelte, sammenlutninger og folket som helhed må være med til at dække. Alene de her antydede ændringer nødvendiggør, at et frivilligt idrætsarbejde må overveje opgaver, aktiviteter, menneskelige hensigter og samfundsrelationer for at kunne forme sin fremtidige virksomhed.

Foreningsliv og folkelighed

I Grundlovens § 78 stk. 1 står der:

»Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed«.

Denne ret betragter vi som en selvfølge uden at gøre os klart, at vi i virkeligheden er det næste folk, der har en sådan grundlovssikret ret. Man skal ikke se sig vidt omkring i verden for at opleve ophævelser af foreninger og sammenslutninger og menneskers forølgelse for meninger og synspunkter.

Forsamlingsfriheden, foreningslivet kan således være en af grundpillerne under vort demokrati. Det er derfor naturligt, at foreningsformen er blevet dominerende specielt i de folkelige kredse, der i sin tid på den baggrund kunne samles, kritisere og imødegå økonomiske, politiske og åndelige autoriteter.

Det vil sige, at det frivillige idrætsforeningsarbejde stadig kan være en folkestyrets grundpille, hvis foreningerne drives på demokratisk vis, hvilket jo langt fra er en selvfølge.

Foreningslivets styrke er, at det kan samle de manges hensigter og viljer til en fælles stræben. Dets svaghed er, at selve organisationen, det hierarkiske og effektiviteten kan tage magten. Det er en almindelig kendt sag, at bevægelser ofte efter en vis tid let bliver deres eget mål, og det ser ud til også at kunne gælde for de store folkelige idrætsorganisationer.

Den forenings- og instruktørmæssige dygtighed og effektivitet er blevet så stor, at den optager næsten al tid og tanke. Det er nu engang fascinerende og spændende med

den gode gænge og de store ydre resultater, der umiddelbart giver en følelse af indsats og arbejdets betydning. Virkningen bliver, at det nære og de mindre grupper, de specielle og de enkeltes forhold fortøner sig i aktiviteter og hvad der er værre, at lagdeling, styring og formynderi afløser samspil og fælles hensigt. Fritidsarbejdet bliver blot noget, man går til uden ansvar og initiativ. Man bliver fritidsforbruger og fritidsarbejdet et supermarked for fritidsbeskæftigelse.

På den måde svigtes omend ubevidst de folkelige mål. En videreførelse som folkeligt arbejde i egentlig forstand er således ikke en absolut selvfølge.

Det kan nemlig udmærket lade sig gøre at drive et hæderligt idrætsarbejde uden særlige menneskelige hensigter blot for aktiviteternes og samværets skyld.

Men ønskes arbejdet ført videre og måske yderligere udviklet i folkelig retning, kræves en bevidst hensigt og vilje til at tage konsekvenser deraf, så arbejdet kan få den menneskelige og samfundsmæssige betydning, som altid bør karakterisere et egentligt folkeligt idrætsarbejde.

Om det er muligt at praktisere et sådant idrætsarbejde vil være afhængigt af, om der er mennesker, der ser udfordringen sådan og har sind til at tage den op og har mod til at virke ud fra et helhedssyn.

Korsvejen

»Men kan alt hvad brister bødes med det ny, der først skal fødes, ved man også, hvad man vil, mer' end brød og skuespil?«.

Grundtvigs principielle spørgsmål må til enhver tid besvares, altså nu af idrættens folk.

Indflydelsesrige idrætsledere vil, som den seneste udvikling bl. a. med dannelse af »Dansk Elite Komité«, under det markeds klingende navn »Team Danmark« viser, vælge at arbejde for en kommerciel betonet underholdningsidræt.

Spørgsmålet i den forbindelse er, om man kan og vil leve op til de kvalitetsnormer og kriterier, der må være gældende for en god kommerciel underholdning, hvis den ikke skal blive meningsløshed og forfald?

Andre, og her tænkes specielt på de folkelige idrætsorganisationer og deres ledere, må se mål og midler i et nyt lys. Folkelighedsbegrebet bliver i den sammenhæng et falsum, hvis ikke de organisationer og ledere, der bekender sig dertil, tager konsekvensen deraf og driver arbejdet derefter. Med Æsop? »Her er Rhodos, her skal springes«.

Idrætten står uomtvistelig på en korsvej

Hvis ikke der vælges, og de to retninger adskilles helt fra hinanden, ender idrætten og idrætsarbejdet i kaos og devaluerende ligegyldighed eller negativitet i stedet for at blive den selvfølgelige og betydningsfulde del af den enkeltes og fællesskabets hverdag og virkelige liv, som den gode idræt har mulighed for at være.

Johs. Stræde.

Artiklen er fra Johs. Strædes bog »Idræt – kommercialisme eller folkelighed«, udgivet på Samlerens Forlag 1981, pris 48,50 kr.

Projekt dansk fritid i år 2000

Niels Jørgen Ebbensgaard

I de kommende 20 år vil der helt sikkert komme en fortsat og kraftig udvidelse af den danske befolknings fritid. Jeg anser det således for meget sandsynligt, at vi inden år 2000 vil være kommet ned på en 4-dages arbejdsuge, og at feriens længde for alle vil være kommet op på 8 uger om året. Hertil kommer, at de unge vil gå meget længere i skole, helt op til 25-års alderen, og at de ældre vil forlade arbejdspladserne allerede som 60-årige.

En sådan udvikling, hvor fritiden i gennemsnit vil blive udvidet med 1-2 % om året – eller med i hvert fald mindst 25 % inden år 2000, stiller os allerede i dag over for meget betydelige krav til en grundig planlægning af, hvorledes vi ønsker at anvende denne forøgede fritid.

Formålet med dette indlæg er at fremkomme med nogle personlige synspunkter på, ad hvilke veje vi bør søge at styre udviklingen af fritiden i Danmark i de nærmeste årtier. Mine overvejelser kan forhåbentlig tjene som oplæg til en livlig debat – og kan eventuelt senere danne grundlag for et egentligt projektarbejde om »Dansk fritid i år 2000«.

Økonomi

Fritiden kan med nogen ret betegnes som den tid, hvor vi bruger vores penge – medens arbejdstiden er den tid, hvor vi tjener vores penge.

Fritidssektoren i bredeste forstand repræsenterer derfor samfundets største forbrugerkreds, hvilket mange fabrikanter og handlende af fritidsvarer ved god besked med og har gjort det i mange år.

Den nationaløkonomiske betydning af fritiden er derfor i sin helhed en belastning for samfundets økonomi. Større fritid vil også medføre større forbrug af fremmed valuta og dermed yderligere forøge underskuddet på vor betalingsbalance overfor udlandet.

I konjunkturmæssige nedgangstider som i disse år – blandt andet på grund af de stigende energipriser – gælder det i særlig grad om at økonomisere med kræfterne.

Vi bør derfor i den udstrækning, det er muligt, søge at vende udviklingen, så fritiden i højere grad bliver anvendt til produktive formål i stedet for til forbrug. Ligeledes bør vi søge at gøre fritiden valutabesparende – eller ligefrem søge mod en anvendelse af fritiden, som kan tjene valuta hjem til den slunkne statskasse.

Formuleret som et paradoks lyder mit synspunkt således: »Vi skal i fritiden arbejde os ud af Danmarks økonomiske og menneskelige krise«.

Det er efter min opfattelse en vigtig opgave for ledere i fritidssektoren at være opmærksomme på den fundamentale samfundsøkonomiske betydning af en fornuftig anvendelse af fritiden.

Fritid anvendt til at dyrke grøntsager i sin kolonihave eller som selvbygger på eget hus er således anvendt bedre rent nationaløkonomisk end den tid, der anvendes til energiforbrugende racerløb.

Det er både sundere og økonomisk fornuftigere at dyrke motion end at købe luksusgenstande som farve-tv, motorcykle og stereoparlæg.

En cykleferie til danske vandrerhjem er ligeledes samfundsøkonomisk at foretrække fremfor en charterrejse til Mallorca. Og så vil den private økonomi også have gavn af en sådan hjemlig ferie.

En side af samme sag er, at vi ved at udvikle den danske fritidsmodel kan blive i stand til at eksportere viden om, hvordan vi bruger vor fritid her i landet.

Vi burde kunne sælge meget mere dansk fritid til udlændinge – ligesom vi selv burde købe langt mere dansk fritid.

Alle fritidsledere burde først og fremmest lære danskerne deres eget land at kende, før de drager til udenlandske

strande. Her tænker jeg også på vore nordlige landsdele Færøerne, Grønland samt på vore mangfoldige øer.

Vi har også som ledere en klar forpligtelse til at søge at opnå en effektiv og økonomisk hensigtsmæssig udnyttelse af fritidsanlæg og øvrige ressourcer. Vi må undgå tomgangstid som ledige idrætshaller og ubesatte kursusstole, ligesom vi må søge at afskaffe ventelister til aktiviteter i fritiden.

Vi må søge at sprede fritidsaktiviteterne over hele året, og i øvrigt må vi tilstræbe at fremme den energibesparende og dermed mindre kostbare fritid, uden at det går ud over det alsidige tilbud.

Gode sommerhuse burde således tillades brugt som helårsboliger – også for at afhjælpe bolig mangelen.

Et ømt punkt er de sorte penge ved mange fritidsaktiviteter – enten det består i maskerede lønninger eller det drejer sig om egentlig måneskinsarbejde.

Her må vi som ledere holde vor sti ren, men det kan være svært. I en svømmeklub, som jeg har godt kendskab til, betaler vi således mere end det dobbelte beløb i kildeskatt af trænerlønningerne, end det vi modtager i direkte kommunalt tilskud. Men vi har heller ingen »sorte penge«, blandt andet fordi vi anvender sparekassernes data-lønsystem.

Man burde nok overveje at lade tilskud fra det offentlige til fritidsaktiviteter have en rimelig forbindelse med de skatter og den moms, som vi er med at betale for vor fritid – eventuelt gennem en refusionsordning. Det ville måske kunne afskaffe de sorte penge i mange idrætsklubber.

Når vi taler om økonomi i fritiden, kommer vi ikke uden om at nævne professionalismen, hvor fritidsinteressen er gået over i en erhvervs mæssig udnyttelse.

Ved professionel sport og megen kunstnerisk virksomhed går fritid og arbejdstid ind i en smuk forening, som ofte kan være misundelsesværdig.

Den kvalitetsforbedring og medieopmærksomhed, som professionalismen medfører, kan vi ikke undvære. Og her er det ofte toppen, der skaber den store bredde. Det gælder i skak med stormesteren Bent Larsen, og det gælder i orienteringsløb med verdensmesteren Mona Nørgaard eller i badminton med stjernespilleren Lene Køppen.

Kultur og idræt af høj kvalitet hører med i vort lands in-

ternationale samarbejde med andre lande. Jeg er derfor tilhænger af, at vi har en eliteidræt i Danmark støttet af Team Danmark – og jeg så gerne, at vi igen kunne afholde olympiske lege engang i fremtiden her i de nordiske lande.

Generelt gælder det, at økonomien i fritiden vil komme til at spille en stadig stigende rolle. Vi må derfor som ledere lære at blive gode økonomer for at få størst mulig udbytte i fritiden af de begrænsede midler, der vil være til rådighed. Her ligger måske den største lederopgave i det hele taget.

Beskæftigelse

Det vil i fremtiden blive stadig vanskeligere at sondre mellem arbejdstid og fritid. Den ordning med flex-tid og deltid sordninger, som benyttes på mange arbejdspladser er blot en overgang hen imod en tilstand, hvor man selv kan vælge sin egen arbejdstid, som man har lyst til – når blot man siger til i rimelig god tid.

Meget af det arbejde, som i dag udføres på en almindelig arbejdsplads, vil om få år lige så godt kunne udføres, medens man opholder sig hjemme.

Mange industrielle processer vil blive automatiseret i en sådan grad, at det egentlige arbejde blot vil bestå i en overvågning af et teknisk-administrativt system. Man behøver derfor slet ikke at tage på arbejde, men man skal blot have en rådighedspligt i tilfælde af svigtende funktioner i de fuldautomatiske systemer.

Denne udvikling er allerede stærkt på vej gennem datamaskinernes fremtrængen, og det vil om få år komme til at medføre en total ændring af vort syn på beskæftigelse og arbejdsløshed.

Det vil således i fremtiden blive mere afgørende, hvad man laver i sin fritid – end hvad man egentlig bestiller på sit arbejde.

»Fritidsløsheden« – hvorved jeg forstår lediggang i fritiden – vil med tiden blive et større socialt problem, end arbejdsløsheden er det i dag.

Der ofres i disse år fra samfundets side store midler på at bekæmpe arbejdsløsheden – især ungdomsarbejdsløsheden, i øvrigt uden at det tilsyneladende i den nuværende konjunktur-situation er med synderlig stort held.

Det ville efter min mening være rimeligt og bedre, om nogle af midlerne blev anvendt på at bekæmpe »fritidsløsheden«.

På samme måde, som vi i den sidste snes år har fået etableret offentlige arbejdsformidlinger samt gode erhvervsvejlederordninger blandt andet i vore skoler, burde vi således også have etableret en fritidsvejledning med oplysning om og effektiv formidling af muligheder i fritiden.

Der er et stort behov for dette, da der i meget brede kredse af befolkningen på alle alderstrin hersker stort ukendskab og usikkerhed over for de mange fritidstilbud, som der reelt findes.

Behovene for at skabe nye fritidsaktiviteter i de enkelte lokale områder er ligeledes ofte ukendte hos lederne.

Her er et område, hvor de mange kulturelle samråd og sportsunioner, som i dag findes i de fleste kommuner, efter min opfattelse forsømmer en helt naturlig opgave.

Evnen og viljen til at kommunikere på en måde, så alle

kan forstå budskabet – og i øvrigt til at drive opsøgende arbejde over for de »fritidsløse« – er mange steder alt for ringe i hele fritidssektoren.

Måske skulle man ligefrem ind på at anvende en slags psykotekniske prøver for at finde frem til den mest egnede fritidsbeskæftigelse for den enkelte – helt på samme måde som dette anvendes ved ansættelse i mange arbejdsfunktioner. For alle handicappede vil en særlig vejledning være helt nødvendig.

Der vil i det hele taget blive brug for en langt mere effektiv og omfattende rådgivning på fritidsområdet i de kommende år, end hvad der finder sted i dag.

I fremtiden vil sammenhængen mellem arbejde og fritid i øvrigt også blive tættere gennem en fortsat udvikling af alle former for fritidsaktiviteter inden for arbejdspladsens rammer.

Firmasport og kundeforeninger tilknyttet de store virksomheder vil vokse betydeligt i omfang ofte finansieret rigeligt gennem velfærdsforanstaltninger for personalet.

Kondirum, svømmepøl og sauna i tilknytning til fabrikslokaler og andre muligheder for udnyttelse af fritiden vil om få år blive helt normale krav, som vil indgå som en del af arbejds- og fabrikstilsynets almindelige regler helt på linie med krav om toiletter, garderobe og kantineforhold.

Firmaturneringer af enhver art i fritiden – sport, bridge, skak og meget andet – vil blive meget mere almindelige, end tilfældet allerede er i dag.

Kunst på arbejdspladsen og gymnastikpauser i arbejdstiden vil ligeledes være i kraftig vækst som en del af de fortsatte bestræbelser for at forbedre arbejdsmiljøet.

Sommerhuse og andre fritidsanlæg, som ejes og udlejes af virksomheder til medarbejdere eller af fagforeninger og lignende til medlemmer vil i de kommende år være i fortsat kraftig vækst.

Specielt vil de store pensionskasser, som råder over enorme kapitaler, investere en del af deres midler i kursus-ejendomme og feriekolonier med tilknyttede idrætsanlæg og kulturelle faciliteter af en meget høj kvalitet. Et eksempel herpå er Scanticon-centret ved Århus, som jo har vundet internationalt ry og er blevet en slags eksportvare for Danmark.

Denne sammenblanding af arbejde og fritid vil givetvis

medføre, at fritiden i meget højere grad end i dag vil blive påvirket af, hvad vi i arbejdssituationen betegner som fagforeningsdiktatur og arbejdsgivermentalitet.

Alt, hvad vi kender til af konkurrenceforhold og interesse modsætninger i erhvervslivet, vil derved helt automatisk også blive en del af betingelserne for udviklingen af fritidsaktiviteterne.

En skærpet holdning og herunder også en større politisk bevidsthed mellem fritidens forbrugere – udøverne – og fritidens arbejdere og arbejdsgivere vil blive en uvægerlig følge heraf.

Ved fritidens »arbejdere og funktionærer« forstår jeg her alle de lønnede – samt også de utallige ulønnede – trænere, instruktører, spejderførere, lærere og konsulenter, som der i de nærmeste år vil blive et stærkt voksende behov for. Og ved fritidens »arbejdsgivere« forstår jeg alle de mange medlemmer af bestyrelser og udvalg både lokalt, regionalt og på landsbasis, som findes inden for enhver form for fritidsaktivitet – enten den er mere formelt organiseret med medlemskredse, eller den fungerer uden direkte medlemskab.

Alt hvad vi kender til af arbejdsretlige og konkurrence-regulerende regler indenfor erhvervslivet vil herved blive til aktuelle forhold også for vores fritid. Overenskomstregler, hovedaftaler, strejker og lockout vil blive bestanddele af mange former for udøvelse af fritidsaktiviteter. Eksklusivaftaler og formelle krav om uddannelser vil også vokse hurtigt og sikkert som en del af de fremtidige betingelserne for udnyttelse af fritiden.

Den latterlige Århus-historie mellem Dansk Idræts Forbund og De Danske Ungdoms- og Gymnastikforeninger er ikke nogen tilfældighed, men kan snarere opfattes som begyndende krusninger på overfladen af hele fritidssektoren, hvor beskæftigelsessituationen både for udøvere og for ledere og trænere er under hastig udvikling frem mod forhold, som helt svarer til, hvad der kendes fra erhvervslivet. Det er en udvikling, som vi kan være tilhængere eller modstandere af, men undgå den kan vi efter min opfattelse ikke. Vi kan højst forsinke den og gøre den mere kompliceret for os selv. Det gælder snarere om at søge at komme denne udvikling i møde og at fremme de positive konsekvenser og søge de negative sider begrænset.

Ligesom arbejdsmarkedets parter Dansk Arbejdsgiverforening og De Samvirkende Fagforbund i 1899 efter den store lockout indgik det kendte septemberforlig med en hovedaftale, således spår jeg, at »fritidsmarkedets« parter vil komme til at indgå en helt tilsvarende hovedaftale med fredsbestemmelser og andre regulerende regler inden år 2000.

De mest fremsynede ledere i fritidsorganisationerne er sikkert allerede gået i tænkeboksen for at fundere over, hvad en sådan »fritids-hovedaftale« skal indeholde af nærmere bestemmelser.

Teknologi

Fritiden vil i de kommende årtier blive lige så stærkt påvirket af den hastige teknologiske udvikling som arbejdstiden. Det vil blive ganske almindeligt at anvende datamaskiner og anden moderne teknik ved enhver form for fritidsaktivitet.

Rumfartsteknologien og olieborings-virksomhederne i Nordsøen vil skabe nye udfordringer. Målene om at flyve højere op i luften og at dykke dybere ned i havet, vil blive skærpet.

De geografiske grænser for fritiden vil blive udviskede. Det gælder både for kommuner, amter og for lande og verdensdele. Udnyttelsen af fritiden vil blive internationaliseret i en grad, som vi dag har svært ved at forestille os.

Konkurrencer om at sejle Sjælland rundt vil om få år blive til sejlads jorden rundt. Jordomrejser i fritiden vil blive både økonomisk og tidsmæssig en mulighed for hvermand på helt samme måde som den danske befolkning i stor udstrækning nu i mange år har kunnet tage på ferie ved Middelhavskysten.

Alle former for fritid vil blive stadig mere præget af anvendelsen af højt udviklede former for tekniske hjælpemidler og maskiner af enhver art.

Sportsudstyr med trampolin og dyre løbesko af bestemte mærker blot som eksempler, er tegn på denne udvikling. Sproglaboratorier og elektroniske musikinstrumenter er andre eksempler. Sportsdykning og moderne faldskærmsudspring bygger ligeledes på en høj teknik. Automatisk tidtagning og resultattavler på edb-skærme vil tage til i omfang, så man om få år ikke vil kunne fatte, hvordan

man tidligere klarede sig uden disse moderne hjælpemidler.

Ungdommen vil her specielt presse på. De tidligere transistor-årgange, som vi i disse tider vel kan kalde satellit-årgangene, vil om få år få betegnelsen astronaut-årgangene. Træningsprincipper og -praksis vil helt sikkert blive påvirket af erfaringerne med uddannelse og oplæring af rumskibspiloterne.

I erhvervslivet vil det tunge og beskidte arbejde blive helt afskaffet og i stedet for udført af mekaniske og elektroniske robotter. Om 20 år vil meget af det natarbejde og skifteholdsarbejde, som vi kender fra nutidens industri-virksomheder være ukendte begreber, som hører en mørk fortid til.

Hermed vil behovet for fysisk udfoldelse i fritiden stige enormt. Alle de tekniske hjælpemidler, som vi i stigende grad vil tage i brug i hjemmene til madlavning, opvask og rengøring vil stimulere dette behov for legemlig træning yderligere.

De efterhånden ret mange, som allerede i dag løber Erimitagebeløb og går Troldekov-marcher, vil om få år være steget enormt i antal. Dette vil givetvis være en god og nødvendig modvægt mod den teknologiske udvikling, som vi efter min opfattelse hverken kan eller skal prøve på at bremse.

Inden for det, som jeg kalder mine egne sportsgrene, nemlig svømning og orienteringsløb, er der også på få år sket en fantastisk udvikling i teknikken. I svømning har vi fået udviklet kunstsvømningen – eller synkrosvømning, som det hedder. I en god bog om moderne svømning fra 1977 er denne nye svømning slet ikke omtalt. Så hurtigt går udviklingen. Og i orienteringsløb har vi fået specialkort med internationale standardsymboler og af en meget høj kartografisk kvalitet.

Den største fare, som jeg ser i denne hastige teknologiske udvikling, er, at fritiden vil kunne give mulighed for en mere passiv tilværelse som tilskuer til de professionelles udfoldelser først og fremmest gennem adgang til fjernsynsudsendelser fra mange landes tv-stationer.

Med de moderne lyslederkabler vil det være muligt at forsyne de enkelte hjem med adgang til fællesantennean-

læg med over 1000 programmer hele døgnet rundt. Så kan fjernsynsnarkomanien få ret så gode vilkår!

Vi bør være vågne overfor denne fare – specielt overfor en ensidig udenlandsk påvirkning, og derfor bør vi ikke opgive det nordiske satellit-projekt Nord-sat, hvorved vi bliver i stand til at formidle skandinaviske tv-programmer til og fra de nordiske lande.

Det eneste, vi kan være sikre på, er, at kommunikations- og informations-eksplosionen vil fortsætte i de kommende år.

Det elektroniske bibliotek står foran sin virkeliggørelse, og alle vil derved få lettere adgang til korrekte oplysninger – hvis der ikke bliver grus i maskineriet.

Teknologien vil i de kommende år byde os på fantastisk mange muligheder. Det er helt op til os selv, om vi vil udnytte dem – og om vi derved vil skabe en bedre og mere udbytterig fritid både for os selv og for andre.

Kulturelle forhold

Fritiden har naturligvis en enorm betydning for den almindelige kulturelle udvikling i et samfund. Ingen er vel ret beset i stand til at afgøre, om andre anvender deres fritid fornuftigt eller ej. Det må være en afgørelse, som helt og holdent skal træffes af den enkelte person selv – i hvert fald så længe, det ikke går ud over det fælles bedste.

Vi vil dog være tilbøjelige til at anse en alsidig og kreativ fritidsbeskæftigelse for mere positiv end en ensidig og passiv hobby som f. eks. at tilbringe al sin fritid foran et fjernsynsapparat.

En mulighed for at øge fritiden mere alsidig i de kommende år for derved at få flere og mere aktive deltagere og navnlig holde på de lidt ældre blandt de unge, som ofte har stor tilbøjelighed til at falde fra, ligger i at åbne muligheder for nye kombinationer af fritidsinteresser.

Idræt kombineret med socialt samvær vil altid være en god kombination. Mere specielle kombinationer kan være sportsdykning kombineret med arkæologi eller orienteringsløb kombineret med botanik eller fotografering af dyr.

Gennem kombinationer kan kritiske modsætningsforhold mellem forskellige fritidsinteresser omdannes til positive udviklingsmuligheder.

Det kræver en bevidst og fantasifuld indsats fra ledernes

side for at gennemføre sådanne kombinerede aktiviteter, men når det lykkes, er det ofte med stort udbytte for deltagerne.

De enkelte fritidsgrene bør her støtte hinanden og samarbejde meget mere, end det i dag er tilfældet. Herved kan det enkelte menneske få større alsidighed i sin fritid. Man kan her tale om at indføre supermarkedsprincippet i fritiden.

En fritidsinteresse bør derfor ikke isolere sig, men tværtimod søge inspiration uden for egne grænser. Svømning kan således udmærket kombineres med boldspil, dans og musik. Tilsvarende kan mere holdbetonede aktiviteter som f. eks. fodbold udmærket kombineres med skakspil, som er en udpræget individuel og stilfærdig fritidsbeskæftigelse.

I Sverige har jeg mødt et eksempel på en orienteringsklub, som samtidig havde et stort harmonikaorkester. Så der er slet ingen grænser for, hvorledes kulturelle og idrætslige aktiviteter kan kombineres – bare viljen er tilstrækkelig stor hos lederne. Mulighederne er absolut til stede, og de burde udnyttes i højere grad i de kommende år.

Lokale kulturelle samråd og idrætsunioner burde også samarbejde mere – muligvis burde de slås helt sammen til en enkelt organisation.

I forbindelse med supermarkeds-filosofien for de kulturelle og idrætslige fritidsbeskæftigelser indgår også muligheden for i højere grad at benytte selvbetjenings-metoden.

Hermed mener jeg, at man ikke nødvendigvis behøver at have en lærer eller træner ved hånden for at få en positiv udnyttelse af sin fritid.

Vi må med den forøgede fritid i høj grad tilrettelægge aktiviteterne, så den enkelte selv kan opøve sine færdigheder enten ved hjælp af skriftlig eller evt. maskinel instruktion.

Her kan teknologien komme os til hjælp. Man kan f. eks. udmærket lære at spille skak på en lille skakmaskine, ligesom man ved hjælp af film og selvstudium kan komme langt med næsten alle fritidsinteresser. Skovvæsenets turistkort er eksempler på et virkelig godt instruktionsmateriale, hvorved enhver selv vil kunne få stort udbytte af at gå en tur ad forud fastlagte ruter.

En del af selvbetjenings-princippet er også at stimulere den enkelte til *selv* at deltage aktivt i fritidsaktiviteterne fremfor udelukkende at være passiv tilskuer. *At konkurrere med sig selv er også en del af selvbetjenings-princippet.*

Det vil altid skabe større tilfredshed, når man selv yder en præstation frem for blot at overvære andres præstationer.

Ved hjælp af kombinerede aktiviteter, hvor man i højere grad betjener sig selv, vil vi i de kommende år kunne udvikle fritiden til at blive brugt til mere kreative formål.

Et sådant mål for fritiden vil kunne bidrage til at løse mange menneskelige problemer, som vi kun kender alt for godt fra vor dagligdag.

Uddannelse

En vigtig fritidsbeskæftigelse er at dygtiggøre sig selv med enhver form for efter- og videreuddannelse. En meget stor del af den større fritid vil med fordel både for den enkelte og for samfundet kunne anvendes til dette formål.

Uddannelsesaktiviteter på alle niverauer vil der være et stærkt stigende behov for i de kommende år. Tilsvarende vil behovet for kursusejendomme og højskoler fortsat vokse.

Oplysningsforbundenes aftenskoler vil ligeledes kunne imødesee stadig stigning i tilgangen af elever.

Særlige idrætsskoler og andre skoler med hovedvægt på aktiviteter i fritiden vil der blive et særligt kraftigt voksende behov for i de kommende årtier.

Børn og unge ved i dag meget mere end tidligere – først og fremmest lært gennem fjernsynet. Men de er også mere berejste både i ind- og udland, end unge var for få år siden. Det billige Interrail-kort hører nu snart med som fast tilbehør til alle unge med mod på livet. Op mod halvdelen af de unge i dag tager studentereksamen, og vi skal ikke så mange år tilbage, før andelen lå på ca. 10 %.

Der er således i fremtiden et helt andet grundlag at bygge efter- og videreuddannelse på. Herved vil den generelle kvalitet i alle fritidsuddannelser kunne hæves betydeligt, og det vil stille store krav både til skolerne og til lærerkræfterne.

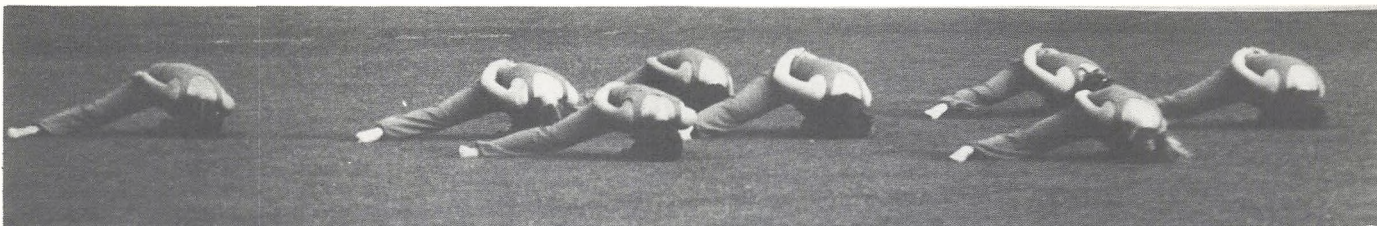
Folkeskolen og gymnasiet forsømmer i dag disse områder. Her tænker jeg især på idræt og andre fritidsfag samt

S
L

OLENS HOLD
TIL
IDSSTÆVNET
I
LAGELSE

Foto: Sten Højgaard

på en lang række mere praktisk betonedede undervisningsområder.

De håndværksprægede fagområder, hvor man blandt andet lærer selv at udføre reparationer og vedligeholdelse af hus, maskiner og køretøjer, bliver sørgeligt forsømte. Sådanne praktiske ting som at lappe en cykel, at udskifte et dørhåndtag og at reparere en græsslåmaskine, lærer man mig bekendt hverken i folkeskolen eller i gymnasiet. Der er her et område, hvor højskoler og andre fritidsundervisningssteder støder på mangler, der trænger til at blive afhjulpet.

Det samme gælder forholdet til hele den hastige teknologiske udvikling især omkring anvendelsen af datamaskiner og edb til snart sagt alle mulige formål.

De praktiske håndværksfag samt emner om samfundsmæssig datalære er for mig at se vigtige felter for de kommende års fritidsundervisning.

Sideordnet med fritidsuddannelserne bør der foregå en idrætslig og kulturel forskning samt en fortsat produktudvikling af fritidsaktiviteterne.

Herunder er det ikke mindst betydningsfuldt at uddanne ledere, som kan virke i den større fritid, befolkningen helt generelt får til rådighed. Lederbehovet er nærmest umætteligt, og alt for mange fritidsaktiviteter mangler i dag kvalificerede ledere til at tage initiativer og vejlede kyndigt om de enkelte aktiviteter. Rundt omkring går tingene derved i stå eller kommer ikke til den rette udfoldelse og udvikling.

Lederuddannelsen på fritidsområdet må derfor efter min mening gives så gode vilkår, som det overhovedet er muligt.

Organisation

At stå som leder af en fritidsaktivitet, hvad enten det er i en stor forening eller for en lille klub, svarer på mange måder helt til at drive en virksomhed eller at have en forretning.

Man må have en god organisation af sit arbejde og forstå at delegerede arbejdsopgaver ud til andre. Der må stadig foregå overvejelser om målene med aktiviteten, og økonomien må holdes i god orden. Lederne må være i stand til at skabe motivation, at foretage konsekvensvurderinger og at formidle den helt nødvendige kommunikation.

Den enkelte forening, klub eller uformelle gruppe vil hurtigt få sit eget særpræg, som er en vigtig del af sammenholdet og kammeratskabet.

Selv ret små foreninger har et ret stort behov for at være med i større sammenslutninger både på kommunalt, amtligt og på landsplan.

Men man kan efter min opfattelse ikke nøjes med blot at være tilknyttet en enkelt landsorganisation. Man må betragte de enkelte landsorganisationer nærmest som forretninger – altså som Irma, Favør og Brugsen eller den frie købmand – hvor man køber, hvad man har brug for bedst og billigst muligt.

En svømmeklub med 500 medlemmer i en stor provinsby er således medlem af følgende organisationer: lokale sportsunion, svømmeunionen under DIF, Amtsudvalget under DDGU og Dansk Handicap Idrætsforbund. Derudover pågår der overvejelser om også at være med i amtstudvalget under DDSG&I (skytterne) samt af Sportsdykkerforbundet samt måske også af Dansk Pensionist Idræts Forbund. Det er altså et meget broget billede, der tegner sig, men mit råd må være, at man som en lokal forening skal have kontakt med alle aktuelle hovedorganisationer for at kunne betjene sine medlemmer bedst muligt – uanset disse organisationers ideologier.

Mange fritidsaktiviteter vil i øvrigt i de kommende år blive dyrket uden om de formelle organisationer, og denne tendens kan meget vel tænkes at blive endnu tydeligere i fremtiden.

Ligesom man udmærket kan deltage i politiske møder om kommunaplanlægning og regionsplaner uden derfor at være medlem af en vælgerforening, så kan man udmærket deltage i marcher, kondiløb og cykelture uden at stå som medlem af en idrætsforening.

Mange vil sikkert foretrække denne uforpligtende fritidsaktivitet, hvor man kan komme og gå fra gang til gang – eller i hvert fald fra sæson til sæson.

De forpligtende medlemsskabers tid er sikkert ved at være forbi også i fritidsorganisationerne ligesom de har været kraftigt på retur i de politiske vælgerforeninger gennem en lang årrække.

Det skaber helt nye muligheder og vilkår for arbejdet i fritiden. Også denne mere græsrodsagtige situation må vi

som ledere vise at kunne magte, så fritiden fortsat og i stadig højere grad kan blive anvendt på en positiv og fornuftig måde.

Afslutning

Det er en kendsgerning, at ledere af fritidsaktiviteter har en betydelig indflydelse på deres medlemmer og elever. Det er derfor en uhyre stor forpligtelse at påtage sig ansvar for at lede fritiden for andre.

Vi har i disse år i Danmark en depressionsperiode, som er økonomisk dybt ulykkelig og for mange ligefrem menneskelig uværdig. Den store ungdomsarbejdsløshed vil give vort samfund problembørn mange år frem i tiden.

Vi bør derfor bruge fritiden til at arbejde Danmark ud af krisen. Jeg ser dette som en mulighed, hvis vi stræber mod en mere fornuftig og alsidig anvendelse af den fritid, som vi alle vil få stadig mere til rådighed af.

Fritiden er den tid, som vi selv bestemmer over - vel at mærke efter råd fra dygtige ledere.

Jeg vil derfor slutte med at håbe, at der fra de danske idræts- og gymnastikhøjskoler må udgå budskaber om, hvorledes vi kan og bør anvende vor fritid i de kommende år. Mit indlæg kan måske tjene som et beskedent bidrag til den videre debat om emnet: Dansk fritid i år 2000.

Niels Jørgen Ebbensgaard.

NB! Artiklen bygger på et foredrag, som Niels Jørgen Ebbensgaard holdt til gymnastik- og idrætshøjskolernes årlige seminar august 1981 på Køng.

Drengegygnastik og manderoller

Henrik Pors

Begrebet polarisering dukker op i talrige sammenhænge i dagens krisesamfund, ligesom det i tidligere kriseperioder i historien har gjort det. Meningerne står skarpere og skarpere overfor hinanden, fronterne trækkes op – en tendens, der gør sig gældende på mange og vidt forskellige områder.

Således også indenfor idrætten. Det ser ud til, at splittelsen mellem en elite, der er økonomisk og menneskeligt afhængig – oven i købet af kræfter, der står udenfor idrætten – og en bredde, der dyrker fritidsidræt, snart er en kendsgerning, godt hjulpet på vej af initiativer som Dansk Idrætselite Komité med det smarte markedsføringsnavn »Team Danmark« samt de olympiske leges udvikling til et kommercielt og korrupt underholdningsforetagende.

Diskussionerne om den folkelige gymnastiks smertensbarn, drenge/mandsgymnastikken, bærer også præg af denne polariseringstendens. Ikke sådan at forstå, at man er uenig om problemets eksistens: det er en tankevækkende lille procentdel af gymnasterne, der udgøres af hankønsvæsener, som ellers nok skal vide at dominere idrætsverdenen. Man kan vel heller ikke blive uenig om, at problemet bider sig selv i halen, fordi der som en konsekvens af det lave antal drenge- og mandsgymnaster rekrutteres stadigt færre mandlige gymnastikinstruktører, og med den opsplitning af mands- og kvindegymnastik, som stadig er dominerende, betyder det enten færre og færre drengehold, eller at man opretter blandede hold, der som regel arbejder på den traditionelle pige-gymnastiks præmisser. En ond cirkel, som nu kan være svær at bryde, fordi debatten er kommet alt for sent i gang. Selv om problemet har været kendt og rejst lokalt de sidste 7-8 år, er debatten først i løbet af de sidste to år kommet frem i toppen af folkegymnastikkens landsorganisationer og i disses blade. Uenigheden og den tydelige polarisering bliver først åbenbar, når diskussionen drejer sig om, hvordan man skal lø-

se problemet. På den ene fløj står gymnastikmænd, som hævder, at løsningen er rene drengehold, hvor der dyrkes styrke- og præstationspræget gymnastik med vægten lagt på springfærdigheder. De mener, at det er en form, der appellerer til drenge, og de mener desuden, at det er et rent mandsanliggende at klare drenge/mandsgymnastikkens problemer. På den anden fløj står gymnastikfolk, som mener, at der kræves en drastisk ændring. De hævder, at mandsgymnastikken må omdefineres, så den får et blødere og mere rytmisk udtryk, og at der er gode muligheder for at fremme dette ved et samarbejde med kvindelige instruktører og gymnaster.

Det er spændende at iagttage, hvordan denne debat hele tiden kredser om det egentligt centrale uden at nævne det ved rette navn. Det er jo i realiteten manderollesnak, så det batter! Skal vi fastholde den traditionelle mandsrolle, manden som den stærke, den fysisk overlegne, den tekniske, den selvstændige, selvsikre og dominerende? Eller er den moderne mand snarere et væsen, der også kan udtrykke følelser, være usikker og bange, der kan græde og danse, og hvis fysiske fortrin, hvad styrke og kraft angår, ikke nødvendigvis bør understreges og tilbedes, men snarere suppleres og nuanceres med andre kropsudtryk?

Mit udgangspunkt for denne artikel er en tro på, at en åben erkendelse af, at det faktisk er en kønspolitisk affære, og et praktisk gymnastikarbejde ud fra denne erkendelse ville kunne bane vejen for den revolution af drenge/mandsgymnastikken, som mange gymnastikfolk efterlyser.

Det er ikke noget nyt fænomen, at gymnastikken hænger sammen med samfundsmæssige eller politiske, om man vil, forhold. Det er simpelthen den folkelige gymnastiks oprindelige idé at være det. Det giver gymnastikhistorien os mange eksempler på. Lad mig kort nævne to begivenheder, som er værd at fremhæve.

Da den svenske gymnastik i 1884 for første gang introduceredes i Danmark, på Vallekilde Højskole, sagde forstanderen Ernst Trier, at denne gymnastik udmærkede sig ved at tage sigte på udviklingen af hele mennesket. Gymnastikken fik en fantastisk udbredelse og brugtes som et middel i denne epokes folkelige kamp for politisk og menneskelig frigørelse.

Elli Björkstén, der var svensk gymnastikleder og en af den kvindelige gymnastiks pionerer, udtalte i 1913 på et kursus, som hun var inviteret til at afholde i Danmark, at der var tre ting, som gymnastikken måtte tage hensyn til. For det første: den naturvidenskabelige udvikling. For det andet og tredje, og i denne sammenhæng nok så vigtige: kulturkampens fronter og forholdet mellem kønnene!

Det, der imidlertid har kendetegnet idrættens udvikling gennem de sidste mange årtier, er, at dette idégrundlag – at idrætten har en uløselig tilknytning til det samfundsmæssige – er forsvundet. Idrætten er blevet afpolitiseret, for nu at tale det sprog, og gymnastikken, der har de stolteste traditioner for kulturkamp og menneskelig frigørelse, er fulgt godt med i den udvikling, ja nogle mener endog, at den er gået i spidsen. Som eksempler kan nævnes, at man har etableret et vidt forgrenet samarbejde på tværs af gymnastik- og idrætsorganisationerne uden skelen til disse forskellige holdninger og med vilje til at fremhæve, at gymnastikken som disciplin er vigtigere end eventuelle ideologiske forskelle, samt at de sidste mange års gymnastikdebat har været af overfladisk, faglig karakter.

Nu står den folkelige gymnastik så tilbage med et åbent, blødende sår, som kan vise sig at blive dødbringende for den mandlige del af foretagendet. Det kunne meget vel – det er i hvert fald en fascinerende tanke – hænge sammen med bortfaldet af gymnastikkens værdigrundlag. I så fald en bitter skæbne for gymnastikken. Men måske er netop denne fortvivlede situation redningsplanken, som mandsgymnastikken kan klamre sig til og redde sig i land på. Her er i hvert fald muligheden for atter at knytte gymnastikken sammen med ét af tidens mest brændende spørgsmål, nemlig forholdet mellem kønnene. Sagt på en anden måde: her har vi en kærkommen lejlighed til at bruge gymnastikken til at diskutere og (om)definere mandens rolle i samfundet efter kvindeoprørets kulmination i midten af

70'erne. I begyndelsen af dette århundrede brugte kvindelige gymnaster deres idræt som middel i kampen for lighed, mod undertrykkelse. Så hvorfor ikke bruge 80'ernes gymnastik til med krop og sjæl at udtrykke tanker om og holdninger til mande- og kvinderoller i dagens samfund? En åben debat, som kunne fremme bevidstheden om gymnastikkens kønsmæssige udtryksformer, ville kunne medføre et engageret praktisk arbejde i gymnastikforeningerne, der tog hensyn til forholdet mellem kønnene og andre af kulturkampens fronter, hvis jeg må citere Elli Björkstén igen.

Når jeg tror på, at et sådant arbejde kan puste nyt liv i den døende mandsgymnastik, er det, fordi det kunne bringe den en begejstring og et indhold, som har været savnet længe. Hvor ofte har vi ikke set mænd fremføre halvhjertede og blufærdige serier af smarte, damede tjet-

terier eller gymnastik i en pinlig, massivt maskulin form, som kun udtrykker en forkrampet fastholden ved en forlængst svunden tid og moral. Det er begejstringen og troen på, at gymnastikken udtrykker en menneskelig holdning, man vil være bekendt, der skal få drengene ind i gymnastiksalene igen.

Det er hverken den ene eller den anden fløjs gymnastikform, der i sig selv kan redde drengegygnastikken. Det er snarere et spørgsmål om at udføre den med fynd og klem, så det ikke er en flov oplevelse at være med, men at gymnastikken udstråler, at det er mennesket, der bevæger sig, og ikke blot skelettet.

Der findes også indenfor den folkelige gymnastik en elite. Det er der i sig selv ikke noget odiøst i efter min mening. Gymnaster, der hører til denne elite, er bl. a. repræsentatinsholdenes gymnaster. Repræsentationsholdene hedder sådan, fordi det hedder sig, at de repræsenterer det bedste, amterne kan præstere. Men de hedder jo også sådan, fordi gymnasterne siges at repræsentere det folkelige gymnastikarbejde, der foregår på basis, dvs. i foreningerne. Jeg kunne forestille mig, at disse mange hundrede dygtige gymnaster i samarbejde med amternes gymnastikudvalg og lokalforeninger satte et arbejde i gang for på et holdningspræget, lyst- og viljebetonet grundlag at få antallet af drengegygnaster til at stige igen. Det må være en værdig og fantastisk spændende udfordring for repræsentationsholdsgymnasterne at gå i gang med.

Henrik Pors.

3: 81

Hvem si'r hvad og hvorfor ikke

- Om tidens (manglende) gymnastikdebat

Finn Bygballe

Den rytmiske gymnastik er i en stadig udvikling. Ikke alene på pigesiden, hvor den pr. tradition står stærkt, men osse blandt mændene er der en stigende interesse for, sammen med andre gymnastiske discipliner at opdyrke og forbedre evnen til at bevæge sig til den rytmiske musik.

I de 10 år, jeg har arbejdet med disciplinen, ser jeg en udvikling blandt drengene/mændene, der i begyndelsen kunne karakteriseres som en kuriøs interesse for lidt dillerdaller til musik, til en i dag accepteret og mere opdyrket form for musik-bevægelsessammensætning, der endog kan vække til interesse udenfor gymnastikkredse.

Denne udvikling kan siges at være fremmet i flere forskellige uddannelsessammenhænge, fra højskoler, seminarier og universiteter til gymnastikforeninger i al almindelighed. Een ting står imidlertid aldeles klart for mig, efter at have arbejdet såvel i universitetsregi som for de folkelige organisationers ditto - at det er på tide at få en hel række af gymnastikfolk til at tro på det, de går og laver. Den påvirkning, der er kommet fra universiteterne og seminarierne, vejer meget lidt i forhold til det, der er beskrevet i de to folkelige organisationer DDGU og DDSG&I samt på de forskellige idræts højskoler, der findes her i landet. Dette har bl. a. noget at gøre med strukturelle omstændigheder. I universitets- og seminarieresammenhænge har man et eksamenskrav hængende over hovedet på de studerende, et krav der i meget høj grad er med til at hæmme en videreudvikling af faget.

I organisationernes og højskolernes regi er der frit slaw på tasken, hvis man har mod og lyst til at ta' livtag med traditioner af opfattelser af hvordan og hvorfor.

Udover disse uddannelsessteder kan jeg kun komme i tanker om Dansk Idrætslærerforening (DI) som værende en forening af idrætslærere, der i kursusammenhæng sætter spørgsmålstegn ved traditioner omkring emnekompositioner, som synes fastgroede og etablerede.

Når man så vover sig ind på den boldgade, skal man være parat til at ta' imod et blåt øje eller et nakkedrag af og til. Skeptikere har landet aldrig fattedes.

Den efterbehandling i form af diskussioner og skrivelser, som sådanne kurser lægger op til, og som DI i høj grad har forsøgt sig med, mangler man i al for høj grad i gymnastiksammenhænge - i hvert fald indenfor de folkelige organisationer.

Den efterbehandling, der finder sted efter kurser og stævner, er som regel ren og skær opremsning og genfortælling i retning af Set og Sket-genren. Ingen forholder sig til dette og hint, ingen skal fornærmes, og ingen bliver det med denne manglende efterbehandling.

Store gymnastikstævner som Det internationale Gym-stævne i Herning i 79 og samme slags stævne i Vejle i 81 står og blafrer underligt i luften uden kommentarer af væsentlig art. Derudover vil jeg mene, at repræsentationsstævnet hvert år kræver en ordentlig efterbehandling, idet det også, ja måske endda især, skulle være på disse hold fornyelserne indenfor spring som rytmisk præsenteredes.

Hvem skal efterbehandle sådanne stævner da?

Ja, det er ikke bladredaktørerne fra de folkelige organisationer, jeg her kritiserer - de skal jo dække store områder indenfor de respektive organisationers sportsgrene, men kritiseres kan det forhold, at man undlader at bede evt. ældre ledere om at skrive og kommentere begivenheder, som netop de er i stand til at sætte i relation til tidligere gymnastiske begivenheder, og derfor skabe en sammenhæng, som kan ha' interesse for alle parter.

Jeg savner især nogle kommentarer omkring den japanerdyrkelse, der har været ved de seneste års storstævner herhjemme. Er den helt uahæmmede begejstring udtryk for, at det er den vej, man gerne vil med den folkelige gymnastik? For mig at se er det i høj grad konkurrence- og individuel præstationsmæssige akrobatiske numre, som i

vores holdgymnastik er aldeles uinteressant. Jeg så da op til flere danske rep.-springhold, som jeg hellere ville stå op på stolen og gi' min begejstring til kende over for, end det japanske artisteri. Alt dette betyder ikke, at jeg ikke synes, japanerne var præstationsmæssigt skrappe, jeg mener kun, at det, de lavede, og det sted, det blev vist, til dels var malplaceret. »Til dels«, fordi indslagene også er med til at trække nogle linier op, som eventuelle ledere kunne opfatte i retning af, at det måtte da være vejen frem, denne japanisering af en hel del af den danske gymnastiktradition.

Og det mener jeg bestemt ikke, at den er.

Vi er selv inde i en udvikling rent gymnastisk, som ta'r sit udgangspunkt i menneskene, der netop *nu* befinder sig *her* på disse breddegrader med behørig inspiration fra både den ene og den anden bevægelsesretning – men vel at mærke en inspiration med udgangspunkt i hensigtsmæssige og velovervejede bevægelsesmåder, der sigter på både et fysisk og psykisk velvære, altså en helhed, som vi dårligt har oplevet siden de gamle grækere, og som vi indenfor de seneste årtier mere og mere ser bragt frem i diskussionerne indenfor bevægelsesfagene.

Hvad skal vi bruge en overordentlig stærk fysik til, hvis vi psykisk er aldeles ude af balance? Eller omvendt! Spørgsmålet kunne også stilles således: om man ene og alene vil satse på høje, flotte og strakte flik-flak, eller om man satser på flik-flak *sammen med* noget andet og mere.

Alt dette ikke for at sige, at der findes mennesker i dette land med opskriften på »den rigtige gymnastik« eller »den rigtige gymnastiske docering«, for den findes heldigvis ikke – mig bekendt. Det er vel også en variabel størrelse, som altid vil ha' sit udgangspunkt i de mennesker, der er i samfundet fra tid til anden.

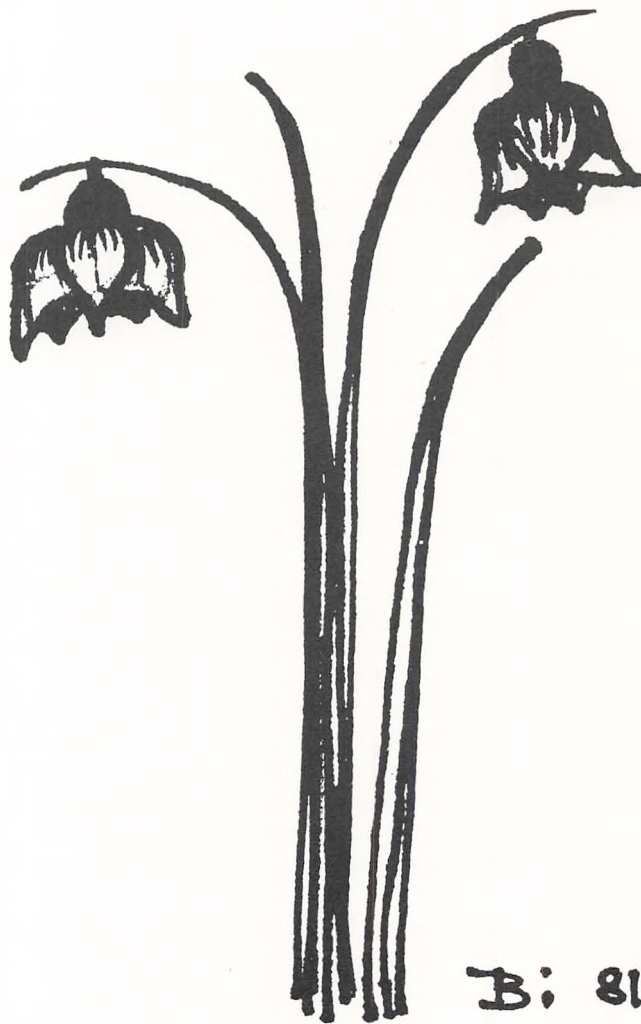
Men en iagttagen og en forholden sig til gymnastikken, som den trives nu og her med dens historiske ballast af både dette og hint, er nødvendig.

Diskussionerne er yderst sparsomme og det på trods af, at mange finder emnet yderst interessant af den ene eller den anden grund (gymnastik som opdragende/påvirkende faktor).

Er dét blandt os gymnastikfolk en *for* varm kartoffel? Hvordan lærer vi at få tingene frem og forstå, hvad vi

laver med hinanden i vores fælles interesse – gymnastikken?

Finn Bygballe.

B: 81

Bekymring

Ulrik Høy

Det er ikke enhver beskåret at gennemskue sine egne konflikter. Hvis man har nogen. Det er heller ikke enhver forundt at vinde indsigt i sin egen sørgmodighed. Hvis man er ked af det. Og det er heller ikke nemt at forstå, hvorfor man nu og da svinger sig ud af sengen, mærkværdig let til sinds, skønt der var grund til det modsatte. Hvorfor, hvorfor og hvorfor. Rational tænkning rækker ikke til. Logikken er forbeholdt dem, der tror, at næsen er skabt til at bære briller. Såvist kan næsen inddrages i denne syssel, men det var næppe Vorherres mening. Eller var det? Er skabelsen i virkeligheden et langsigtet projekt, hvis slutmål det er, at ægget lægger hønen, og teknikken belærer næsens ejermand om, hvordan tingene egentlig hænger sammen? Det kan der argumenteres vægtigt for, skønt Vorherre kun brugte en lille uges tid på sit værk, og i følge myten ikke forsynede de to i Edens have med briller.

Teknik, tekniske fremskridt. Briller er nyttige, men man må hævde, at næsen kommer før brillerne, skønt altså nytten er hævet over enhver tvivl. Den hjælper svagtsynende til at læse skriften, herunder skabelsesberetningen, der ellers ville forsvinde i dis og tågeslør. Og stjernehimmelen kan også ses bedre med briller. Og soluret i haven, der kun tæller de lyse timer. Man kan desuden bedre tage sigte med briller, når man skal skyde sine fjender. Og briller kan suppleres med kiggertsigte, infrarøde stråler og meget mere, når man skal udradere i mørke. Jo, briller er en nyttig opfindelse på mange planer.

Alt er tilladt, men ikke lige gavnligt. Alt synes muligt teknisk set, men det kan knibe med at se gavnligheden. Det tekniske menneske prøver sig frem, eksperimenterer, opdager, sætter i værk og ser, hvad der sker. Teknikken er et hjælpemiddel, teknikken står i menneskets tjeneste.

Forhører man sig nærmere om denne tjenestes art, er det, som om inspirationen daler. Det synes lettere at opfinde noget end at forklare gavnligheden af det.

For at gøre en indledning kort. Det her skrev vi stile om i mellemskolen for 25 år siden. Og vi sluttede altid på samme måde. Med at udtrykke ønsket om, at det måtte være mennesker, der beherskede teknikken, ikke omvendt. Punktum. Så bladede man tilbage, talte sider, sikrede sig, at stilen var lang nok, satte kryds under grundled, bolle under udsagnsled og gik over til næste punkt på dagsordenen. Regning, matematik og kemi. Og ovre på stadion var der fodbold. Nogle år senere, i gymnasiet, skrev vi de samme stile og sluttede af på samme måde, lidt mere avanceret med at citere fremragende videnskabsmænd og nobelpri-stageres bekymrede udtalelser om teknik, der var ved at løbe løbsk. Punktum, komma, og ovre på stadion var der stadig fodbold.

Som børn har vi evnen til at leve ubekymret, fra dag til dag. Der er vældige dyk, tænderskærende sorger, men tavlen viskes ren. I morgen er der atter en dag. Det ændrer sig unægtelig. Sidenhen sætter man ikke kommaer med samme sorgløshed. Man læser teksten, indprenter sig detaljer, og bekymringen fejes ikke til side af fodbold på stadion. Som voksen er man bevidst. Man ved besked, og det lader sig ikke gøre at snyde sig fra sin bevidsthed om tingenes tilstand. Ikke sært, vi hitter på mange narrestreger for at slippe fri af bekymringen.

Lad mig give et kort signalement af det nævnte væsen. Bekymringen er ingen biting, ikke en smule morgensurhed, det forkerede ben ud af sengen, et girokort med posten. Bekymring er heller ikke de stigende byrder lagt på skatteborgerne, endsigte en ny socialindkomst og det gamle

tag, der drypper. Det er krimskrams. Bekymringen er både værre og bedre. Den er en slags sammensværgelse, summen af alle tænkelige og utænkelige anslag mod den daglige glæde. Den daglige glæde, ja. Det påstår jeg som B-menneske og umanørlig langsom starter. Den daglige glæde, forkortet DdG, hører til det kosteligste, vi ejer. Sagde jeg ejer? Vi ejer den naturligvis ikke. Vi har den kun til låns, er medier for den, daglige forvaltere. I den forstand er vi Guds børn, børn og voksne, og vi kan ikke gøre hvad som helst med den daglige glæde. Den kan ikke gøres til genstand for opsparing. Den vil ikke kapitaliseres. Den, der gemmer til natten, gemmer til katten. Den daglige glæde hører til de letomsættelige varer. Den er ikke noget at gemme på.

Det modsatte, bekymringen, er heller ikke noget at samle på. Alligevel er den genstand for noget, der ligner samlermani. Bevidstheden, det voksne gemyt, samler på bekymring. Hvem vil regnes for overfladisk? Udlændinge bemærker som et førstehåndsindtryk, at vi ser triste ud. »Danskere ikke se glade ud, nej«, som én bemærkede. Vores ansigter er tyngede, vore åsyn udstråler ikke just svimlende livsglæde – og det handler ikke om sygdom eller sorg – det er langt mere almindeligt, ordinært, dagligdags, det er vores udtryk udenpå hovedet, civilisationsåsynet. Det ser ud, som om danskerne bærer alverdens synd, læs: krise, og det hundrede år efter, at Gud blev erklæret død, og en god generation efter, at kirkerne blev meldt tomme.

Det kan man godt filosofere lidt over. Bekymring, samlermani. Der indgår noget mere: Samvittighed, moral, dømmekraft. Samvittigheden er grænseoverskridende. Den hefter sig ved elendigheden i Sydamerika, i Afrika, på Vesterbro, på Høve Mark, uden at kere sig om forskelle i kultur, historie, sprog, religion osv. Samvittigheden bevæger sig over bjerg og dal og brusende søer, godt hjulpet af det elektroniske øje, tv-øjet, der sender alverdens dårlighed ind i stuen. Moralen reagerer prompte, den moralske indignation. Det er synd for menneskene. Et sekund efter kommer dømmekraften og tøjler medfølelsen. Menneske, dit navn er afmagt. Slap af, du må lære at leve med afmagten, for du kan ikke styrte kloden rundt og frelse mennesker.

Sådan ser der, groft skitseret, ud i den voksne bevidst-

hed. Bekymring råder. Hvornår bekymringen kom til, vides ikke. Skillelinien flyder, hele livet. Måske var man 10 år, måske 21. Som voksne må vi sige til os selv: Vær ubekymret. Og vi må lade os det sige: Sandelig siger jeg eder, den, der ikke tager imod Guds rige som et lille barn, han kommer aldrig ind i det.

Jamen, kan man gå den anden vej? Det blev Jesus jo spurgt om. Kan man blive ubekymret påny? Prøver man af egen kraft på det, avler det kun pjat og krukkeri. Barnlig er noget andet end barnagtig. Og den, der lader som om, han er et barn, skal være en grumme god skuespiller for at undgå krukkeri. Og så kan end ikke den største skuespiller bedrage sig selv. Så har vi i al fald krydset en anden grænse og bevæget os fra scenen ind på det psykopatiske begreb, ind i den totale selvillusion, og den kan ikke være noget eksempel til efterfølgelse.

Og ubekymrethed som *viljen* til at være glad, veloplagt-hed og fornøjet, det minder mig for meget om soldatermæssig disciplin. Ikke for det, det kan være nyttig andetsteds, men jeg tvivler på udbyttet af at kommandere med bekymringen. Bekymring R. R. RET. Hvorfor overkommandérgeneralsergeanten, i dette tilfælde viljen, dekorerer bekymringen med et stort U, lige til at sætte foran på reverset. Ubekymring Træææd aaaff.

Den går ikke. Jeg tvivler på viljernes herredømme for enhver pris. Man forskriver sig til komik og krampe. Der er ganske vist noget særdeles imponerende over stærke viljesmennesker, men det er næppe ubetinget sundt at efterligne. Sådan at tage sig sammen dagen lang. Mand sig op, op, helt OP. Det får man hold i sproget af, infiltrationer i bevidstheden. Og frimodigheden kræver ståltråd, rundt om ørerne, så den ikke taber ansigt. Snart skærer man tænder i søvne og må til tandlæge efter bideskinne. Det går ikke. Og den, der vil have et afslappet forhold til bekymringen, får sit hyr. Det gi'r stress hele tiden at skulle tage alting afslappet.

Jeg tror heller ikke, man kan skyde genvej til ubekymretheden ved at »tælle de lyse timer«. Denne tralæn fra morgen til aften bli'r snart utålelig for omgivelserne. Popmusik, popkultur, nyhedsformidlingskultur, tæller ihærdigt de lyse timer, det forekommer dels naivt, dels påståeligt. Som et krampagtigt slør over realiteterne. Og

den joviale mediering ud på de små timer, tilsat rigelig drikkelse, ja den udgør kun et kortvarigt turistophold i ubekymretheden. Faldet er dybt dagen derpå. Det er som om girokort, regninger og tagdryp fornemmes tifold stærkere. Og ubekymretheden, forbrødringen, mærkes som dårlig smag i munden. Indladelses skidtpletter. Så hellere vores store, afdøde komiker Jørgen Ryg og hans pragtfulde surmuler-monolog: Hvorfor fa'n skal det være så surt? Ja, hvorfor f. skal det være det? Det bli'r det jo heller ikke, når et underfundigt geni som Ryg lader os genkende os selv.

Og ubekymrethed som overfladiskhed, som drøn på kedlerne, hektisk livsstil og bare deruda', det hører til ungdommelighedstidens vildfarelsår. En moderne udgave af »Verweile doch, du bist so schön«, det romantiske slogan, kære, dejlige, henrivende øjeblik, vil du ikke nok vare ved? Og for at få den evighed til at vare, sættes der drøn på, skrues man op for forstærkerne i det håb, at bevidstheden aldrig indfinder sig. Og sandt nok. Man har ikke en sådan ungdommelig fællesforsamling det fjerneste mistænkt for bevidsthed. Kommunikationen holdes på et infantilt lallestadium, hvor råb, nik og énstavelser sparer én for det drøje arbejde med at sætte hele sætninger sammen. Musik er jo dejlig, det høje støjniveau derimod temmelig monstrøst. Men lydturen er et værn mod den indtrængende bevidsthed. Lad os blive i fostermørket, gruppemuliet og den sprogløse, i realiteten analfabetiske distraktion af støj. Her er der ikke tale om ubekymrethed, men om primitiv, nærmest atavistisk fremturen. At det også har karakter af selvforsvar, af en gardering mod alt for påtrængende omgivelser, samfundets manipulationer, det kan man finde belæg for. Jeg skal vende tilbage til det i forbindelse med det sære gespenst, der kaldes »informati- onssamfundet«.

Den store psykolog Freud lancerede begrebet fortrængning. Det vender en side ud mod ubekymretheden. Vi stuer det ubehagelige af vejen, bevidst, men især ubevidst, hvad der hævner sig. Vi drejes af led, og der opstår konflikter mellem den, vi er, og den, vi ønsker at være og giver os ud for at være. Der ligger stof til et livsdrama for de fleste af os her, men jeg vil kun strejfe det. Mindre vidtløftigt kunne man pege på noget andet, mere genkendeligt, nem-

lig vanen. Her er der tale om en fortrængning af mere positiv art. En snusfornuftig fortrængning. Vanen står på god fod med ubekymretheden, når den ellers vil vedgå, at den er vane.

Man læser sin avis. Man læser sin daglige avis. Avisen kommer hver dag, avisen ligger hver dag på sit daglige sted, sit avissted, og dér ligger den på et bestemt tidspunkt, avistidspunktet. Man henter sin avis, samler sin avis op med en bestemt bevægelse, avisbevægelse, og styrer, efter grebet af dagens avis, hen mod en bestemt stol, avisstol, helst avislænestol. Her falder lyser ind af vinduet på en bestemt måde, avismåde, der fremmer læsningen af dagens avis. Kaffe står der sandsynligvis på kanden, avis Kaffe, og siddende dér i avislænestolen, i det bestemte avislys, med den bestemte aviskop med kaffe – ikke for stærk, ikke for tynd, så den hverken tager appetitten eller ærgrer smagsløgene – påbegyndes læsningen, avislæsningen. Nogen starter bagfra med avisen, med vittigheder, tv-program osv. Andre læser avisen forfra, de påbegynder dagens avislæsning på første side af avisen. Er der nogen gode nyheder, nogen gode katastrofer, nogen gode dødsfald, nogen gode tipsresultater, nogen gode annoncer, nogen gode tilbud om havefræsere, tagsten og spisestuer i lys eg, kun lidt brugt.

For vanen er alting det samme. Katastrofer, havefræsere, atomkapløb og spisestuer i lys eg. Og det er godt det samme. Den snusfornuftige fortrængning besidder ikke nogen graderet målestok. Dens reaktion er hmm, der kan man se, ja-ja, tjohh, og er der mere kaffe? Mest og overvejende er reaktionen tavshed. Efter endt læsning står verden, som den stod dengang, da den blev stillet.

Denne snusfornuftige fortrængning vil jeg hellere kalde nødvendighed end kynisme. Tilsyneladende er vanen ligeglad, men også kun tilsyneladende. Den ved besked, den ved godt, hvad der foregår i verden. Den kender sin begrænsning, erkender det uoverkommelige, ja, det vanvittige i at stille ind på alt i denne verden. Gjorde man det, indlevede sig i enhver elendighed, da blev man åndelig talt som et åbent sår. Et værgeløst, afmægtigt bytte for enhver rædsel. Eller en råber, en selvplager, en venstrefløjspietist (her sendes en speciel hilsen til Dansk Bekymringservice i Maribo og Sammenbideriet Eivind Larsen ApS).

Ubekymrigheden har således en trofast allieret i den daglige vane, som igen er produktet af noget langt mere kompliceret, et årelangt tovtrækkeri mellem samvittighed, dømmekraft, selverkendelse. Selvfølgelig er der en bagside i form af selvtilstrækkelighed. Alt bli'r et fedt, hvis dømmekraften nivelleres. Men ærlig talt: Hvem kender ikke forskel på et atomkapløb og en havefræser? De fleste må også indrømme, at muligheden for at øve indflydelse på havefræsere er nærmere end muligheden for at påvirke atomoprustningen. De 3-7-11 lokalaviser, der dumper ind af døren, rummer derfor, rimeligt nok, flere havefræsere end atomkapløb. Det ligner fortrængning, den berømte struds med hovedet i busken. Skudt forbi. Det handler om at forvalte bekymringen, holde hus med et væld af påtrængende realiteter.

Jeg sagde før, at bekymringen ytrer sig som en art samlermani. Ligesom nogen samler på frimærker, samler nogen på uretfærdighed. Resultater er bekymring. Hvad der er årsag og virkning, kan være svært at udrede. Bekymring samler triste indtryk, og triste indtryk avler bekymring. Sindelaget bli'r derefter. Og udtrykket på ansigtet. Danskere ikke se glade ud, nej.

Skal jeg pejle mig ind på denne bekymring, så falder bestemte ting i øjnene. Hovmodet. Og det er faktisk utroligt. Hovmodet indtog jo førstepladsen blandt de syv, katolske dødsynder. Er vi virkelig ikke nået længere?

Vi ynder fx. at sige, at verden er blevet langt mere kompliceret (hvad vi så mener med det), at det er svært at følge med osv. Hvad den tekniske udvikling angår, sætter vi trumf på. For første gang i menneskehedens historie kan mennesket udslutte sig selv. Mennesket kan destruere arten menneske. Ud fra denne argumentation mener vi, at vi er sat på den vanskeligste post i menneskehedens historie nogensinde. Ud fra samme tankegang hævder nogen, at fredssagen, altså det at holde fred i verden, er sagen over alle sager.

Jeg synes, der stikker en betydelig mængde hovmod i denne tankegang. Jeg agter skam ikke at bagatellisere atomkapløb og SS-20-raketter og Warschawa-pagtens oprustning og NATO's do. Jeg finder heller ikke, at det er en hyggelig tanke, at der er våben nok til at slå os ihjel en 16-17 gange. En gang skulle være nok. Men må man spør-

ge: Har død, udslættelse, katastrofe ikke altid hørt til i vilkårene? Er det, rent ud sagt, ikke betingelserne for at være medlem af klubben? Og, videre, ligger der ikke en vis selvoptagethed i at udnævne sig selv til dem, der har det værst? Tilhængere af bekymringen kan argumentere videre: Vi kan ikke alene udslutte os selv, vi kan også udslutte betingelserne for liv i det hele taget. Forever. Endnu en gang: Jeg finder ikke udsigten hyggelig. Men igen: Er vi værre stedt end »de andre«, vores forgængere, dem der blev udsat for Ægyptens syv plager? Er truslen værre mod os end mod folk på den sorte døds tid? Hvad tænkte de, når pesten lagde sognet øde, når byer og landsdele blev udsluttet? Mon de døde i forvisning om, at menneskeheden trods alt ville overleve? at de overlevende, de efterlevende trods alt ville få det betydeligt værre? Næppe. De døde i et kaos af skræk og rædsel, de skreg sig ind i døden, og jeg tror ikke, de trøstede sig med, at engang i fremtiden ville der komme mennesker, der fik det betydeligt værre i et moderne, kompliceret samfund med stigende krav til den enkelte. Jeg tror, deres skræk var højst nærværende, og at deres daglige bekymring så rigeligt kan måle sig med vores. Måske havde de endda mindre trygge vaner at gardere sig med. Ingen avis-virkelighed at trække over hovedet, og slet ingen kaffe i kanden til at skælde ud over, hvis den var for tynd.

Jeg synes ikke, man skal mane den ene rædsel bort med den anden. Det forsvinder ingen af delene med, heller ikke realiteterne i længst svundne tider. Sammenligningens trøst er dårlig trøst, skønt der er sandhed i ordet, at egen lykke er god, men næstens ulykke ej at foragte. Vi kender udmærket den vakse nabospykologi: Jensen sidder i møl til halsen, Petersen stikker i til næsen, men vi sidder kun i til maven. Ih, hvor har vi det altså godt. Hvor jeg vil hen er, at vi hverken skal bilde os det ene eller det andet ind. Vi skal hverken ynke os selv som dem, der har det værre end nogensinde, endsige tildele os selv den falske trøst: Trods alt har vi det godt i det lille Danmark. Mennesker før os, de havde deres at se til, og de var, som vi er det, undergivet tilværelsens uomtvistelige vilkår. På gammeldaws: De var Vorherre en død skyldig. Og det er måske dér, skoen trykker. Vores sko.

For er man ikke Vorherre en død skyldig, hvem er man

så? Der var engang noget, man kaldte »den glade kristendom«. Jeg har ikke kendt den personlig, er ikke vokset op i den, men jeg forestiller mig, at de glade kristne var mennesker som os. Jeg har svært ved at tro, at de gik og trallede dagen lang. Skal man endelig sammenligne, var hverdagen nok barskere, arbejdet slidsomt, børnedødeligheden højere. Hvis man vil sammenligne. Hvad sindelag angår, så tror jeg, de havde det ligesom os. Jeg tror ikke på nogen kristelig-biologisk mutation i årene 1850-60-70-80-90, altså at der blev født en masse glade kristne til verden, børn der simpeltheds fløjtede i moders liv og fortalte vittigheder fra vuggen af. Næ, de var som os, og deres glade kristendom udsprang af noget andet, en anden forståelse, et andet greb om de samme realiteter. For selvfølgelig kan man ikke indføre glad kristendom pr. ombud, så at sige pr. stiftende konvent og generalforsamling. Hvad man derimod kan stifte, er et andet forhold til bekymringen.

Man kan lægge sig efter, at bekymringen ikke får det sidste ord. Man kan lade være med at sanke i lade, sætte uretfærdigheden på nåle og distribuere den viden om i kasser af glas, glastænekasser. Her har du lidelsen, novra hvor er den flot (skal man skrive en god bog om lidelsen, kræver det ro, ro og koncentration, og ind imellem: intens hygge), man kan, sommerfugle eller ej, lade være med at gøre sin bevidsthed til et fluepapir, som elendigheden klæber til. Man kan lade være med det, fordi man skal lade være med det.

Som jeg opfatter det, er glad kristendom ikke den fjogede jubeloptimisme, og jeg stiller mig noget skeptisk over for bemærkninger fra såkaldt glade kristne. »Jeg siger ikke, at vi er bedre end andre. Jeg siger, at vi har det bedre«. Efter sigende udtalt af en glaj grundtvigianer. Replikken forekommer mig en smule ha-stemt, for mental-hygienisk i frelsen. Århus: Smilets by. Når jeg alligevel bruger en vending som »den daglige glæde«, banalt og ligetil, endda letsindig forkortet til evangelisk marketing, DdG, skyldes det noget andet. Hver dag har nok i sin plage, sagde de gamle. Modstykket kunne være: Hver dag har ret til sin glæde. Og denne ret er vitterlig en ret, et guddommeligt ombud. Sådan foretrækker jeg at tolke syndernes forlædelse. Blandt andet så mange tusinder af andre udlægning-

ger. Filosofi er det ikke, ej heller guldrandet visdom. Det er ombud, guddommeligt ombud.

Børn er guddommelige, hvad jeg mener er: Børns ubekymrighed er en guddommelig inspiration, en gnist, et vink til os voksne, der selv engang har vinket til de voksne. Børn er tro mod nærværet, mod det som ER. Her og nu. Og de er det ikke på denne syndflods-facon, hvor man brænder det hele af i dag. Børn er nærværende i morgen igen. Deres troløshed mod fraværet, det som har været, og hvad der ligger udenfor synsranden, er ligeså guddommelig. Denne sortering, for der er tale om en sorteringsmekanisme, kommer al bekymring i forkøbet. Bekymringen er temmelig chanceløs. Her ophobes ikke gammel post, her ligger der ikke gammelt nag og lugter, og her lunter der ikke pludselig en gammel hanelefant ud af buskadsen og *husker*. Husker og genkalder sig nøje som kun en gammel ondsksfuld elefant kan. Selvfølgelig kan børn huske, ork dog. Især overgreb mod egne rettigheder. De er stjerneadvokater for egen praksis. Men de sanker ikke i lade. Bekymringen fra i går, fra ligefør, borte har taget den. Børn er med på den værste, og den bedste, og i selve omslaget, det sangvinske skrift, ligger ubekymrigheden. I den forstand er børn de voksnes læremester. Vi kan blot ikke efterabe dem. Vi må gå andre veje. Og naturligvis er børn »ikke sig selv«. De er guddommeligt afkom, umiddelbare, endnu ikke med bevidstheden om fald og herkomst skudt ind imellem Skaberen og sig.

Jeg husker meget fra min barndom, et væld af konkrete detaljer. Alligevel vil jeg omfatte barndommen med et begreb, en abstraktion: Selvfølge. Når man er barn, er livet en selvfølge. Livet bli'r ved og ved. Efter dag kommer nat, og sådan bli'r det ved og ved, måned efter måned, år ud og år ind. Altid. Tror man da.

Personligt kan jeg ikke erindre, hvornår der gik skår i selvfølgen. Jeg tror, det sivede, bogstavelig talt. For andre sker det pludselig, med traumatisk styrke. For mig skete det lidt efter lidt, små træk af forgængelighed, der føjede sig sammen til et mønster og en dag blev til vished.

Jeg husker den særlige melankoli nytårsdag, når vi travede rundt i kvarteret på jagt efter »fusere«, dvs. nytårsfyrværkeri, der endnu ikke var helt udbrændt. Det lugtede af forgængelighed, af længsel. Nu var der 365 dage til næ-

ste nytårsaften. 365 lange, lange dage. Hvornår nåede man nogensinde dem igennem? Og værre. Noget *havde* fundet sted. Noget der aldrig, aldrig nogensinde ville ske igen. Eller man fandt hen på sommeren et vissent nåletræ i kompostbunden. En sær følelse greb én, af forskudte årstider, en fjern forventning, kræmmerhuse, pynt, stearinlys og nisser stod lyslevende. Eller jeg husker, hvordan synet af et tomt stadion næsten kaldte gråden frem. Tomme tribuner, tomme flasker, ispapir der flagrede i vinden, et cigarskod, aftrykket af en hæl, de savnede sin ejermand, alt dette kaldte en tung sørgmodighed frem.

Multiplícér disse træk af forfængelighed, af tidens gang, med hundrede, to hundrede, så siver det efterhånden ind. Og en dag står man der, og det er ingen skønne dag, i barndommens gade med den frysende fornemmelse af at være udenfor. Erkendelsen er nøgtern, indskrumpen, sådan er det altså at være voksen. Selvfølgen er brudt, og bestemt dato kan ikke angives. Skelsår og alder står hverken optegnet i kalender, lovgivning eller børnespsykologi. Man ER der, i voksenlandet, frygtelig bevidst om det modsatte: at livet *ikke* er nogen selvfølge, og at intet i denne verden har bestandighed. Og dermed føjes den afgørende brik til bekymringen.

Hvordan rimer glad kristendom med så dystert erkendelse? Det rimer heller ikke. Vi befinder os ikke i den regelrette, rationelle tænkings sfære, hvor næsen er skabt til at bære briller. Vi befinder os andetsteds. I det guddommelige ombuds sfære, hvor hver dag har ret til sin glæde. Og netop fordi den voksne er et sammenhængende væsen, der husker, erindrer og erfarer, bli'r der tale om et sammenstød. Hver dag har ret til sin glæde. Dette ombud må nødvendigvis tilsidesætte den gode, velerhvervede sammenhæng. Også hvor det gode i realiteten er skidt, altså bekymringsfyldt. Bønnens ord »fri os fra det onde« kan udlægges: Fri os fra den ophobede bekymring, for den er noget djævelskab, der æder den daglige glæde. Fri os fra bekymringen, der kaster skygge over dagen i dag, og på slet imperialistisk vis ønsker at bemægtige sig det hele.

Er det en opfordring til at være overfladisk, et ligefrem legaliseret hukommelsestab? Næ, det er en opfordring til, et påbud om at vise hovmodet vintervejen. Indenfor boksesporten har man noget, man kalder »punch-drunk«. Det

betyder, at en bokser er stærkt rystet, groggy. Punch-drunk bli'r man, når man modtager et par slag, ekser på benene, og på vej i gulvet må tage imod to-tre-fire stød endnu, før man smækker nakken i kanvassen. Danskere ikke se glade ud, nej. Danskerne er punch-drunk. De går omkring med groggy åsyn. Fra hvert et verdenshjørne hamrer elendigheden løs, og som de samvittighedsfulde væsner, de er, vil de gerne tage imod så mange træffere som muligt. En glad kristendom? Næ, et samvittighedsplaget hedenskab.

Og den slags bunder i hovmod. Lad mig gribe tilbage til de ungdommelige hulebeboere bag støjturen. Lidt godt kan der vel siges til forsvar. Danmark hedder ikke bare Danmark. Danmark hedder også »informationssamfundet«. Man ser det for sig: pjecer, bøger, skrivelser, duplikater, tryksager, foldere, telexer, timenyheder og tv-aviser i uafadeligt bombardement. Man må næsten krybe i skjul. Alene mængden kan give rigsarkivaren søvnløse nætter. Kravet om »at følge med« svæver som en usynlig pegefingertil i rummet. Fornemmelsen af uvidenhed er manifesteret og gennemtrængende, også fornemmelsen af at være på retræten, udsat for en påvirkning, man hverken har mentale eller intellektuelle ressourcer til at forvalte. Man burde, burde vide mere, følge bedre med, engagere sig livligere, yde sit bidrag osv. En moraliserende tendens føjer sig til: demokratiets krav om at vide alt om alt og tage medbestemmelse om alt. Det ligner en sammensværgelse. De kloge mod de mindre kloge, dem der bestemmer mod dem, der skal forvalte afmagten, magten contra os på de billige pladser, der forresten er dyre nok og fylder os med jævn bekymring. Danskere ikke se glade ud, nej. Hvis det er en af grundene til, at de unge gemmer sig bag støjturen, så kan man bedre forstå motivet. Alligevel: en uartikeliseret protest-holdning gør det ikke. Den smager af nødvendighed og er ikke beboelig på længere sigt. Så sætter jeg mere pris på den snusfornuftige fortrængning, skønt der ikke nødvendigvis er forskel på voksne, der gemmer sig bag en avis og unge, der skjuler sig under støjture. Men et spinkelt advokatur for den snusfornuftige fortrængning vil jeg godt slå et slag for.

For min skyld må man gerne gøre fredssagen til sagen over alle sager. Det skal ikke forhindre mig i at bruge mere

tid på havearbejde. Hvabehar?! Hvis man lavede en hitliste over de 10 vigtigste sager, er det tvivlsomt, om havearbejde rangerede dér. End ikke hvis listen omfattede 100 eller 1000 vigtige sager. At passe sin have, det er ikke noget. Ikke nogen sag, ikke noget at slå stort op. Alligevel tror jeg, at havearbejde, herunder pleje af standebed og tromning af græsplæner udgør et vigtigt modstykke, en kontravægt, og altså velafbalancering af alt *det vigtige* i denne verden. Gjorde man alt op i sager, blev tilværelsen ret hysterisk. Undertiden kan man få den kætterske tanke, at dem der slår deres græsplæne, gavner sagen mere, i dobbelt forstand, end dem der entusiastisk søger at fremme den ene. Den der blander sig udenom kan godt blande sig alligevel. Ved at lægge et par lod i den anden vægtskål. Den vægtskål, der holder bekymringen i balance. Gud skabte græsplænen, det ved Gud han gjorde, det er blot meget svært at slippe godt fra at sige i et lille driftigt land, hvor et jævnt og muntert virksomt liv på jord forlængst er konverteret til et emsigt, foretagsomt samfundsliv. Jeg ved, ræsonnementet syner skrækkelig bagstræberisk, især målt med etikkenes barske målemetoder. Jeg har blot en lumsk anelse om, at i den store balancegang (den der holder kloden rund på bunden), vokser nærvær, sindsro, voksen ubekymrighed nok så meget op af græsplæner som af engagerede hitlister.

Når syndernes forladelse står som guddommeligt ombud mere end som elskværdig påmindelse og tilskud til livsfilosofien, skyldes det naturligvis den afgørende forskel mellem pligt og krav på den ene side, og, nåh ja, alt det andet på den anden side. Syndernes forladelse er ikke supplement til sindsligevægten eller en ring i brynjen, der holder bekymringen ude. Syndernes forladelse er reelt et forbud mod bekymring. Bekymring forbudt.

Bønnen er anræbelse. Fri os fra bekymringen. Syndernes forladelse er et forbud mod at lade sig fylde med bekymring (til trods for de faktiske forhold i jernindustrien: erfaring, erindring, sammenhæng). Bekymringen er mere end humør, sindstilstand, livsstemning og samtidshumør. Den er også bestræbelse, det ambitiøse forsøg på at holde hus med det hele selv. At få tilværelsesmenageriet bakset på plads. Så det passer. Hovmodet sigter højt og falder dybt, når det falder. Skuffelsen, det fortrykte åsyn, danskerne

som ikke er glade, det er også det hovmodige menneske, der dømmes sig selv til skuffelse og frustration. Det kan ligne retskaffenhed, skyld man skam tager på sig, men det rummer en bagside af selvoptagethed. Man nægter at slippe de bristede illusioner. Det har Søren Kierkegaard vistnok skrevet dybsindige ting om. Fortvivlelsen der ikke vil slippe sin fortvivlelse.

Det er da ikke livet om at gøre, kunne min mor sige, når nogen bed sig fast i skuffelsen, og sønner og døtre dyrkede nederlag med indædt energi. Kun et Guds ord fra landet kan sige sådan noget, selvom den stråttækte ikke skal sættes op mod universitetet. Det er ikke dér, tampen brænder. Hver dag har ret til sin glæde. Resignation har en ilde klang. Det betyder bare »at give efter«, »løse op«. At give efter betyder i det perspektiv at slå sig til tåls med det uretfærdige, at slippe sin pedantiske, af dygtighedssamfundet skabte trang til at have orden i regnskabet. Jeg ved godt, at det ikke dur overfor chefen, når man er kaldt ind. Men det dur, når man er udenfor igen. Det er ikke livet om at gøre. Den magt har ingen bekymring, kritik, ærgrelse, for fængelighed ret til at tage sig. Og syndernes forladelse er ren besked. Du skal respektere dagens rettigheder. Dine bekymringer har ikke ret til at overdøve den daglige glæde. Bekymringen må værsgo' at resignere.

Giv dagen dit lys, har en stor dansk digter, Jørgen Gustava Brandt, engang skrevet. Det gælder, hvadenten man er en stor projektør, en flot 100-watter eller bare en svag Nefablænder. At samfundet foretrækker 100 watt og derover, og faktisk ikke for øjeblikket kan finde plads til svagere belysning, det giver ikke, undskyld de mange elektriske installationer, grønt lys for skuffelsen. End ikke et samfund har ret til at overskygge den daglige glæde.

Det kan være svært at sige til sig selv, hvis man sidder og blinker sagtmodigt i udkanten. Men det rummer en trøst. Til syvende og sidst er det ikke samfundet, der bestemmer, skønt samfundet har en enerverende trang til at overskygge alting.

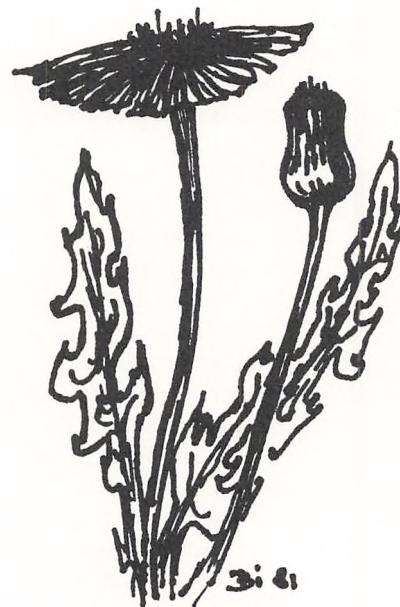
Og for nu at afrunde med brillerne på næsen. I en mekanisk tidsalder, eller rettere: en dilerisk elektronisk tidsalder af højspændt idioti drejer det sig mere end nogensinde om brillerne på næsen og meget mindre om næsens ejermand. Desværre. At næsen kom før brillerne, det må vi ikke ale-

ne insistere på, det har vi direkte påbud om at tage til efterretning. At så mange af os gør det fra en position af gennemtrængende afmagt gør det ikke mindre påtrængende. Afmagt avler hovmod, fortvivlelsens og frustrationens hovmod, og kan bekymringen tage det stik hjem, er døden rykket et stort skridt nærmere. For det er i sandhed dødens triumf at få os til at tage forskud på døden i livet.

Er man ikke Vorherre en død skyldig, hvem er man så? Sig selv. Og det hovmod er ganske ustyrligt, hvad enten det styrter sig i afgrundsdyb depression eller drøner derudad, eller blot lader som ingenting i et krampagtigt greb om avisen.

Hver dag har sin ret til glæde, selv om vi godt ved, at jorden er lige under græsplænen. Vi tror, og bekender vores tro på, at jorden ikke er det sidste ord i denne sag.

Ulrik Høy.

Om »HYGGE«

Ole Vøgg Veje

I forbindelse med den nye strukturændring, som vi i år har gennemført her på højskolen, er der også sket store forandringer på det pædagogiske område. I henved seks år har vi gennem »basishold«, en gruppe elever og en lærer, forsøgt at løse forskellige problemer i forbindelse med højskoleopholdet, såsom fritagelse fra timer, pjækkeri, manglende arbejdsindsats samt sociale forhold vedrørende de enkelte elever. Lærerens rolle på disse basishold var som én blandt mange, og det betød, at basisholdene skulle løse de stillede opgaver på »demokratisk« vis koordineret gennem det ugentlige fællesmøde.

Gennem flere år syntes denne arbejdsform at være uundværlig som en grundliggende struktur for hele vort højskolearbejde, men i den nye skolestruktur har basisholdene fået en helt anden stilling. Basisholdene er i år blevet dobbelt så store og har hver tilknyttet to lærere, og de ovenfor nævnte opgaver er nu alene overladt til lærernes vurdering og afgørelse. Basisholdenes opgaver er nu mere rettet mod det egentlige højskolearbejde, praktisk arbejde og 16 ugentlige timer.

Årsagen til disse forandringer skyldes naturligvis vore egne erfaringer med den hidtidige struktur, men også teoretiske overvejelser, som vi har gjort over den almindelige samfundssituation her ved indgangen til firserne.

Den oprindelige tanke med basisholdene var, at gruppen gennem praktisk arbejde samt nogle ugentlige timer skulle lære hinanden så godt at kende, at man gennem diskussioner kunne påvirke hinanden i en positiv retning. Disse timer bestod derfor af en blanding af »hygge« og seriøse diskussioner af den enkelte elevs situation og indstilling til arbejdet på skolen. I de senere år er det dog blevet klart, at »hyggen« på holdene har taget overhånd, og de egentlige

pædagogiske opgaver er blevet nedprioriteret. Dette er der nok egentlig ikke noget at sige til, når man som elev på et basishold tit oplever, at en alvorlig og følelsesladet debat med en kammerat som man egentlig holder meget af, ikke giver noget resultat.

Efterhånden vil man opgive disse samtaler, og ofte kommer eleverne så i en loyalitetskonflikt mellem andre elever og lærerne. Ideelt burde en sådan konflikt måske ikke være mulig, men i praksis viser den sig som et stadigt tilbagevendende reelt problem. Som resultat heraf bliver lærernes rolle problematisk. De synes, at der bør gøres noget, men det er svært på grund af den demokratiske struktur, der kræver, at fællesmødet bruges som næste instans, hvis en løsning på et problem er påkrævet, og fællesmødet får ofte for mange en virkning som en slags »folkedomstol« med uheldige pædagogiske konsekvenser.

Resultatet er, at mange småproblemer ikke finder deres løsning, og en følelse af resignation begynder at brede sig. Gradvist synker så intensiteten i arbejdet i de almindelige højskoletimer, og den enkelte elev får ikke det ud af undervisningen, som evnerne rækker til, på grund af en deprimerende følelse af utilstrækkelighed og bristede forventninger over den manglende ansvarsbevidsthed, der præger meget af arbejdet. Ydermere kompliceres situationen ved, at lærerne med mellemrum griber kraftigt ind, og eleverne får så en følelse af, at de har svigtet deres opgaver i den demokratiske proces, som de oprindeligt er gået ind for med begejstring. Selvfølgelig er det også ofte lykkedes på enkelte hold at nå frem til en fornuftig problemløsning, der har givet et positivt forhold til et samarbejdes muligheder, men chancen for, at det mislykkes har i de seneste år været så stor, at det af hensyn til alle, der arbejder på sko-

len, har været nødvendigt at finde en anden form. Det bliver lærernes opgave at sørge for, at rammerne omkring højskolearbejdet bliver overholdt, så eleverne kan koncentrere sig om at få udbytte af de faglige timer og evt. bruge deres kræfter på at hæve det indholdsmæssige niveau i disse gennem en positiv debat med lærerne.

En sådan ændring mener jeg også stemmer overens med den samfundsmæssige situation, vi befinder os i i dag. Arbejdsløsheden og de for de unge meget vanskelige forhold indenfor uddannelsesområdet kan let medføre, at man får et opgivende forhold overfor ens fremtidsmuligheder.

Dette må kraftigt modvirkes, og den mest positive måde, det kan gøres på, er at vise eleverne, at deres evner i virkeligheden er meget større, end de selv tror, og at en viljefast indsats indenfor de områder af tilværelsen, de beskæftiger sig med, vil give dem en tiltro til deres egne muligheder for at skabe et fornuftigt fundament for en fremtidig tilværelse, selv om de ikke vil få opfyldt deres første ønske om et arbejde eller en uddannelse.

Vi må endvidere frem i 80'erne stadig regne med, at der vil eksistere nogle rammer for vore aktiviteter bestemt ud fra et samfundssynspunkt. Debatten i 70'erne betonedes imidlertid, at samfundet var skabt for menneskets skyld og for at opfylde de enkelte borgeres behov. Dette havde selvfølgelig en vis rigtighed, men vi glemte nok, at samfundet er noget, vi mennesker har skabt for at kunne fungere harmonisk sammen. Så den modsatte holdning, at mennesket er til for samfundets skyld, må endelige ikke glemmes.

Hvis vi ikke arbejder fælles sammen og støtter hinanden, eksisterer der jo ikke noget samfund. Derfor må vi alle nødvendigvis underlægge os nogle rammer, der evt. begrænser vor personlige frihed. Vi skal selvfølgelig ikke indføre nogen form for korporativ stat, men en fornuftig middelev mellem ovennævnte to modsætninger må være den ideelle udviklingsform, hvor de flest mulige mennesker selvstændigt tager stilling til problemerne og vælger sig løsninger indenfor de spilleregler, der naturligt findes i et demokratisk samfund. Samme tankesæt mener jeg også må gælde for højskolen. Skolen er selvfølgelig et tilbud til eleverne, men når eleverne kommer på højskolen, er de også helt naturligt til for højskolens skyld, og de må nød-

vendigvis underlægge sig de rammer, der gælder for at deltage i et sådant ophold, uanset om det strider mod deres personlige interesser. For at leve op til den udvikling, som vi må forudse, der vil ske i det danske samfund, er det også nødvendigt, at vi alle opgiver »hyggen« som et pædagogisk middel til løsning af vore problemer. Det bliver nødvendigt, at vi støtter hinanden i at opnå en bedre arbejds- og samfundsmoral ved at stille krav til hinanden og ved at presse hinanden frem til en større indsats, hvad enten det, vi kommer til at beskæftige os med, bliver et egentlig produktionsmæssigt arbejde eller forskellige former for fritidsarbejde. Dette mener jeg bliver en nødvendighed, for at vi sammen i fremtidens samfund kan skabe nogle resultater, der kan give det enkelte menneske en tilfredsstillelse og dermed egentligt livsindhold.

Hvis dette lykkes er jeg heller ikke i tvivl om, at vi så, både på højskolen og i samfundet vil finde frem til en sand form for »hygge« bygget på en glæde og en tilfredsstillelse over en fælles arbejdsindsats, i stedet for at bygge på den falske »hygge«, der jo bygger på, at vi har skubbet problemerne fra os, evt. ved hjælp af forskellige stimulanser, fordi vi ikke magter at leve op til de komplicerede krav, der stilles til os i et moderne samfund.

Årets gang

Klara Korsgaard

Kære Lone!

Du undrer dig måske over, at det i år er mig, der skriver »Årets gang«. Det hænger sammen med flere ting – først og fremmest, at jeg ikke er med på vinterskolens første del og derfor ikke »har andet at lave« end at fortælle dig og andre, hvad der er passeret siden sidst. Og det gør jeg da også gerne.

En rød (og til tider irriterende) tråd gennem hele året har været planlægning af *den nye struktur*. Som du ved, besluttede vi efter vinterskolen 79/80, at tiden var inde til nytænkning indenfor i hvert fald en del af idrætsverdenen – nærmere bestemt her på farmen. I stedet for at satse på »den gamle« opdeling af idrætten i enkelt-discipliner, ville vi hellere fremover vælge en opdeling på tværs af disciplinerne i områder, der følger den udvikling indenfor idrætsverdenen, der knytter forbindelse til andre områder: natur, musik, sundhed, dramatik, men også til eliten.

Et er at blive enige om noget sådant på vort årlige Mønmøde, hvor fortiden debatteres, og linierne for fremtiden stikkes ud – et andet at få det sat i gang. Til det blev nedsat et såkaldt »strukturudvalg«, som måtte arbejde hurtigt – efter nogens mening for hurtigt – for at vi kunne nå at blive færdige til at gå i gang med »det nye« dette år. Selvfølgelig kunne vi have ventet endnu et år, men når man først har fået ideen, er det træls at skulle vente med at føre den ud i livet.

Resultatet af udvalgets arbejde blev dels en betænkning om idræts højskolens situation i dag, herunder en undersøgelse af eleverne på samtlige gymnastik- og idræts højskoler i vinteren 80/81 – og så selvfølgelig et forslag til en ny struktur på 8 måneder delt op i en fællesskole på 4 måneder og en grenskole ligeledes på 4 måneder. Hvordan de

8 måneder nærmere skal forløbe, kan du læse om i betænkningen eller selvfølgelig i den nye skoleplan.

Udvalget bestod af repræsentanter fra elevforeningen, bestyrelsen, idrætsforsker og så selvfølgelig lærerstaben, og det gjorde, at vi hele tiden havde »baglandet« med. Næste skridt var repræsentantskabet – skolens øverste myndighed. De blev indkaldt til et ekstra møde, hvor planerne blev forelagt, og til vores glæde modtaget meget positivt.

Sommeren blev brugt til finpudsning – men foreløbig må man vel sige, at det er først nu, hvor vi er i gang, at vi skal se, om det kan bære.

En af de ting, vi frygtede, var, at en udvidelse fra 6 til 8 måneder ville koste elever p.g.a. økonomien, men jeg havde nær sagt tværtimod. Vi har aldrig haft så mange – hver en krog er fuld. 125, og kapaciteten er sat til 110.

Vinterskolen 80/81 blev altså den sidste af »de gamle«. Det lå måske nok i baghovedet, men prægede den ikke i øvrigt. Dagligdagen kræver sit, og det er svært at blande andet ind. Vi havde fuldt hus igen, og det er en god ballast. Dog havde vi i lighed med flere andre skoler en markant udsivning af elever i løbet af vinteren, så vi sluttede med 92. Det er en mærkelig tendens – den udsivning. Det er som om, man i dag vælger at give op overfor en udfordring i stedet for at tage handsken op og gøre en indsats for at få noget ud af sit højskoleophold. Måske er det for let at dampe af? I hvert fald er det karakteristisk, at man ikke finder de udsivende blandt de elever, der har spinket og sparet for at komme på højskole, for dem er indsatsen for stor.

Nok om dem der rejser – heldigvis er procentdelen lille, men typisk nok er det den, man er tilbøjelig til at fokusere

på trods de 90 %, der bliver, og som man har et godt med/modspil med.

Vinteren lignede de forrige med basishold, højskoleweekend, liniefag, rytmecirkus, Norgestur osv. Traditionen tro tog vi afsted de sidste par dage, og ideen er stadig lige god. Vi har vel snart været over det meste af Danmark, og i år var det Skagen og Læsø, der fik besøg. Læsø gjorde vi på lejede cykler i marts måned! Det var en oplevelse. En anden var mødet med den lokale idrætsforening i Læsøes nye halve hal. Vi fik en velkomst uden lige af folk, der arbejdede ulønnet og havde taget en fridag, bare for at vi skulle komme. Vi viste til gengæld gymnastik og spillede mod et udvalgt hold fra øen i volleyball.

Et af vinterens store projekter var bygning af *vindmøllen A/S Kærnekraft*, der skal levere varme til Kernehuset. Steen stod for projektet, hvor 12 elever havde vindmøllebygning som »alment« fag, dvs. de gik ud af studiefag, dansk og samfundsfag for at bygge møllen. De fik den rejst, og da der var 2 dage tilbage af vinterskolen manglede de bare at sætte vingerne på. Alle glædede sig – ikke mindst mølleholdet – til at kunne slutte opholdet med et trefoldigt leve for den færdige mølle, men et kæmperegnevær med tilhørende søle og ælte satte den mægtige kran fast, og vingerne kom ikke op. Det er de kommet siden, men der har været, hvad man nok må kalde, indkøringsvanskeligheder hele sommeren, så det er ikke før nu i skrivende stund, at den så småt er gået i gang.

19 elever fortsatte på *forårsskolen* og fik følgeskab af lige så mange udefra. Forårsskolen havde i år 2 grene: en idræt- og samfundslinie og en værkstedslinie. Begge arbejdede hen mod en fælles studierejse til Frankrig med efterfølgende bearbejdningsfase.

Også forårsskolen var den sidste af sin art, men man kan sige, at den lever videre i den nye struktur, da mange af ideerne hertil bunder i erfaringer gjort på forårsskolerne.

Der er grøde i *sommerkurserne*, og dem fortsætter vi med, også selvom de fra indførelsen af den nye struktur ikke længere er nødvendige for at få undervisningsuger nok. De er nødvendige på en anden måde, idet vi kommer i kontakt med snart sagt alle aldersgrupper. Vi har vel et sted mellem 500 og 600 sommerkursister på et år, og det er

da en pæn flok, selv om nogle af dem glædeligvis er gamle kendinge.

Vi holder fast ved alle 4 typer kurser: »Generationslinien« med pensionistkurser, 40-60 årige og familiekurset; »sundhedsafdelingen« med Børn – Krop og Kultur og Krop og Bevægelseskurserne. Ja, det forlyder, at vi næste år skal have et fastekursus – hvad gi'r du? Så er der »Idrætspolitiklinien«, hvor vi i år havde 2 kurser, og endelig er der, hvad du kan kalde »Fagkurserne« med kursus 2 og 3 i gymnastik og svømmekursus som de gamle velkendte og vores internationale bevægelsesseminar som det nye og meget spændende kursus, vi havde i år. De følges også op næste år og udvides endog med et »nationalt« kursus i efterårsferien.

Så udlejning og den slags bliver det småt med ganske enkelt fordi vi fylder skolen med kursister.

Når vi nu er ved sommeren, må jeg også fortælle dig om *landsstævnet* i Slagelse. Vi deltog med et elitehold i gymnastik, der var sammensat af indbudte elever fra de sidste 5 årgange og et »oldboyshold« i fodbold, hvor medarbejdere suppleret med et par tidligere lærere kæmpede skolens sag. (De vandt da også – 1 gang).

Vi er glade for, at vi valgte at deltage i gymnastik, selvom vi ikke har elever på det tidspunkt. Det var et stort arbejde for alle på holdet, men resultatet var vi selv godt tilfredse med, og sammenholdet på landsstævneholdet vi vist bestå i lang tid fremover.

Er der mere at fortælle?

Jo, der er sket et skift i medarbejderkredsen. Kontor-Jørgen (Nielsen) har sluttet sit virke hernede efter næsten 10 år. Han arbejder nu bag skranken hos en autoforhandler i Slagelse. Birgitte (Hansen), der har været her i 6 år er rejst til Ryslinge, hvor hun allerede er langt inde i deres vinterskole. Bjarne (Holm Jensen), der kom sidste år, måtte at familiære grunde tage tilbage til Ærø og navigations-skolen, og endelig er Peter (Schøning), der har været årsvikar i 2 gange 1 år trådt i Dronningens tjeneste.

I stedet har vi på kontoret fået Margit (Veje) og Birgitte (Løfmark), og som nye lærere Terkel (Mikélsen) og Else (Olesen), der begge kommer fra Bramminge Efterskole og Henrik (Pors), der har været lærer i Otterup på Fyn.

At arbejde på en højskole er noget sælsomt noget. Man

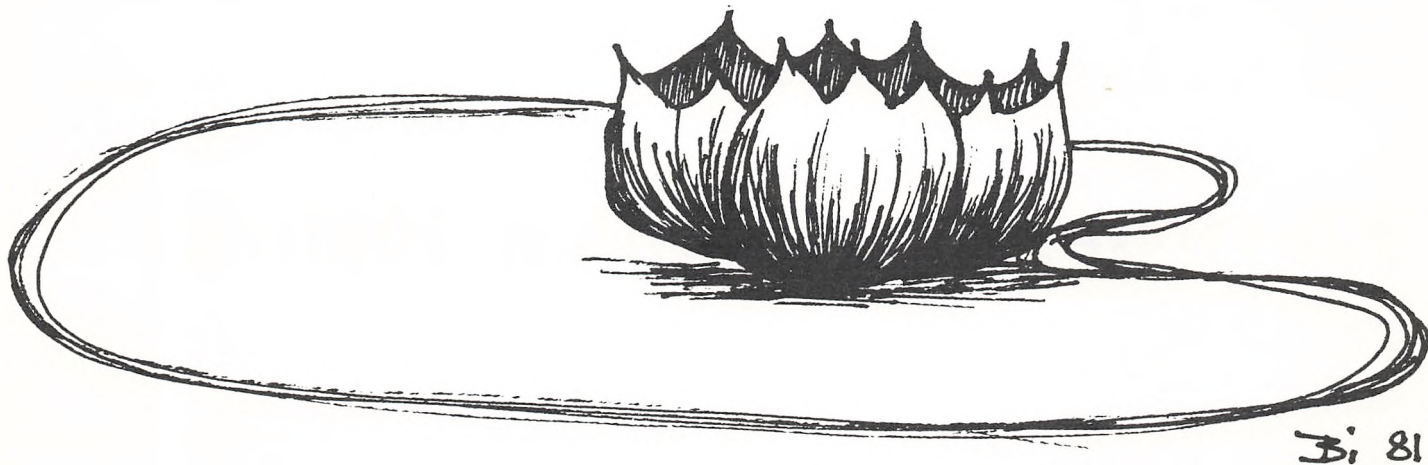

lærer en masse mennesker at kende, knytter bånd – stærke bånd til nogle, og så BANG, er det slut – afgang – næste hold – næste lærer – næste medarbejder. Det er barskt, men smukt. Der er noget fuldstændigt i det ... og man bliver hel igen, får nye muligheder i den nye tid med de nye mennesker.

Ja, nu skal jeg jo heller ikke sidde og falde helt hen, men det kan nu godt være meget vemodigt at sige farvel – det kan være svært at vænne sig til ...

Vi må videre, og det betyder i denne sammenhæng, at jeg slutter nu med at ønske dig og alle andre en rigtig glædelig jul fra

Klara.

31 81

Fra elevforeningen

Peter Schøning

Elevforeningens bestyrelse har for året 1981-82 følgende medlemmer: Maj Kjær (61-62), Karen Houbak (74-75), Marianne Bisgaard (75-76), Peter Schøning (75-76), Per Voigh Hansen (78-79). Årsrepræsentanter for 1980-81 er Inge Marie Bak og Børge Thomsen. Suppleant er Iben Christiansen (78-79).

Når vi i Elevforeningen ser tilbage på året 1981, er det mest iøjnefaldende elevmødet i september. Det var glædeligt, at så mange deltog i mødet. Vi tager det som udtryk for, at tanken om at være på sin gamle højskole og møde vennerne fra dengang har værdi.

I større perspektiv kan det også tages som udtryk for, at højskoletanken som sådan er noget helt specielt. Mødet med andre aldre, sociale baggrunde og uddannelsesmæssige fortider under traditionelle former, er noget meget anderledes end det, der opleves i den normale verden.

Et kendt faktum er det jo også, at højskolen gennem hele dens historie har været et af stederne, hvor nytænkning er udviklet. Højskolen skal vedblive at være et af den slags

steder. Et sted, hvor det kan lade sig gøre at gøre noget – »på trods af«.

For at dette fremover skal kunne lade sig gøre, er det vigtigt, at der værnes om højskoletanken. Derfor skal alle vi, der ser værdien i højskoletanken give udtryk for dette.

Vi vil hermed indbyde foreningens medlemmer til følgende arrangementer i det kommende år:

HØJSKOLEWEEKEND

Den 8. og 9. januar.

Ring eller skriv til højskolen vedr. nærmere oplysning og tilmelding.

ELEV MØDET

Den 11. og 12. september

Herunder jubilæumsfrokost for 5 og 10 års jubilarer.

God jul og på gensyn næste år.

Peter Schøning.

Elevliste, vinterskolen 1980/81

Mette Aabo, Gartnergade 18, 5. th., København N.
Anette Almtorp c/o Erik Andersen, Ådalen 6, 2970 Hørshom.
Jette Andersen, Søvang 18, 6400 Søndeborg.
Tenja Andersen, Råvad 32, 2800 Lyngby.
Inger-Marie Bak, G.I.H.
Pia Bay-Schmidt, Kidhøj 81, 2880 Bagsværd.
Anne Bennike, Norgesmindevej 15, 2900 Hellerup.
Majken Buchwald, Myrehøjvej 20, 5700 Svendborg.
Hanne Carlsen, Garthergade 18, 5. th., 2200 København N.

Karin Christiansen, Hvidovregade 29 c, 2650 Hvidovre.
Gitte Dahl c/o Jan Møller Jensen, Herlev Hovedgade 103, 2730 Herlev.
Dorte Ellekær, Artillerivej 1, 4300 Holbæk.
Grete Ezzo c/o Marry Bentsen, Holbækvej 129, 4100 Ringsted.
Birgitte Flensted, Drewsensvej 30, 5000 Odense.
Kirsten Frederiksen, Grønbjergvej 12, 6980 Tim.
Linda Frederiksen, Skærbækvej 60, 2610 Rødovre.
Pia Grønlund, Kragenæsvej 79, 4943 Torrig.

Anne-Mette Hansen, Mågevej 4, Rødbyhavn, 4970 Rødby.
 Janni Hansen, Stevnsvej 140, 4671 Strøby.
 Margit Hansen, Vråvej 20, Fjaltring, 7620 Lemvig.
 Herdis Hviid, Veggerslevvej 4, Voldby, 8500 Grenå.
 Lene Høegh, Langagergyden 4, 5655 Nr. Lyndelse.
 Marianne Isaksen, Enghavevej 120, 3, th., 2450 København SV.
 Dorte Jensen, Svanevej 11, 4970 Rødby.
 Grete Jensen, Clermontgade 23 c, 4000 Roskilde.
 Lone Jensen, Anlægsvvej 52, 1 th., 7600 Struer.
 Jette Jensen, Bryggervænget 1 tv., 2100 København Ø.
 Vibeke Jensen, Skovridervej 25, 6732 Guldager.
 Dorte Johannesen, Hans Tausensgade 13, 5000 Odense.
 Lis Jørgensen, Fasanvej 13, Langø, 6430 Nordborg.
 Lone Jørgensen, Randbølvej 59, 2720 Vanløse.
 Susanne Brix Kjølgaard, Pavillonbakken »Lina«, 9480 Løkken.
 Lis Knudsen, Gathnersgade 18, 5. th., 2200 København N.
 Berit Larsen, Skovlodden 31, 2840 Holte.
 Karin Skov Larsen, Gefionsvej 62, Helsingør.
 Bettina Lauritzen, Howitzvej 63 a, 2000 Frederiksberg.
 Sussi Mortensen, Ådalen 7, 5620 Glamsbjerg.
 Helle Nielsen, Vestre Kærved 8, Lov, 4700 Næstved.
 Susanne Nexø, Kornagervej 117, 2800 Lyngby.
 Anja Olsen, Storebjerg 72, 2670 Greve Strand.
 Hanne Ohlsson, Luthersvej 65, 7000 Fredericia.
 Hilda Olsen, Johs. Korfsvej 83, 3950 Egedesminde.
 Mimi Olsson, Sct. Klemensgade 16, 3782 Klemensker.
 Tina Tang Ostensen, Galgebakken over 10-5 b, 2620 Albertslund.
 Elisabeth Pedersen, Ørstedsvvej 28, 8800 Viborg.
 Lene Erbo Pedersen, Vestenskov 42, 4900 Nakskov.
 Karin Pedersen, Mellemvangen 21, 3060 Espergærde.
 Frederikke Petersen, Aterssuit 14 D, 3952 Ilulissat.
 Mary Petersen, Australiensvej 14, 4. tv., 2100 København Ø.
 Lene Rasmussen, Thorshøjvej 22, 2650 Hvidovre.
 Hanne Rønde, Løvsangervej 14, 7100 Vejle.
 Karen Søndergaard, Tagensvej 104, 2200 København N.
 Inger Helmer Sørensen, Skjulet 2, 2880 Bagsværd.
 Anette Tangaa, Skjoldsvej 37, 5200 Odense.
 Jane Woxen, Middelfartsvej 48, Hølevad, 5610 Assens.
 Michael Alstrup, Skipperstræde 5, 2690 Karlslunde.
 Niels Andersen, Dronninglundvej 9, 2720 Vanløse.
 Søren Ankjær, Vrenderupvej 216, 6640 Lunderskov.
 Niels Benjaminsen, Sydprøven, 3920 Julianehåb.
 Allan Danekilde, Rådyrvænget 23, 4200 Slagelse.
 Jan Eghorn, Stengårdsvænget 111, 2800 Lyngby.
 Nikolanguaq Eriksen, Gammel Kirkevej 38, 3951 Christianshåb.
 Max Faber, Kastropvej, lejl. 27, 2300 København S.
 Rene Frederiksen, Gildbrovej 432, lejl. 333, 2635 Ishøj.
 Steno Guxek, Sønderborg Idrætshøjskole.
 Finn Gustav Hansen, Eskildsgade 12, K.T.V., 1657 København.
 Jimmy Hein, Birkerød Terrasserne 336 d, 3520 Farum.
 Jens Bo Jacobsen, Ndr. Fasanvej 136, 2. tv., 2000 Fr.berg.
 Claus Jensen, Stevnsvej 1, 1. tv., 2200 København N.
 Kaj Jensen, Vestergade 5, 4990 Sakskøbing.
 Jan Møller Jensen, Herlev Hovedgade 103, 2730 Herlev.
 Jørgen Jørgensen, Blik P. nr. 219, 3900 Godthåb.
 Peter Krogness, Damgården 2, 2620 Albertslund.
 Ferdinand Mage, Stationsvej 81, 3670 Ølstykke.
 Kenneth Nielsen, Kongshøjparken III, 3550 Slangerup.
 Christian Nørgaard, Tokkekøbvej 15, 3450 Allerød.
 Lars Ohlsson, Grønnemarksvej 22, 2610 Rødovre.
 Ole Pedersen, Askevej 15, 3300 Frederiksværk.
 Niels Petersen, Hestetangsvej 51, 3520 Farum.
 Jimmi James Pedersen, Liflandsgade 24 B, 2300 København S.
 Jørgen Rasmussen, Lungvej 6, Tornemark, 4700 Næstved.
 Christian Sammy Rosenquist, Sundbyvestervej 79, 1. th.,
 2300 København S.
 Carl Rødgaard, Blok F, nr. 4, 3920 Qaqortog.
 Henning Schäfer, Ndr. Frihavnsgade 34, 2100 København Ø.
 Mads P. Schmidt, Borthigsgade 12, 4. th., 2100 København Ø.
 Henrik Svendsen, Ranunkelvej 20, 3600 Frederikssund.
 Bent Sørensen, G.I.H.
 Gunter Sørensen, Lodkrog 4 b, 4684 Holme Olstrup.
 Børge Thomsen, Løvfaldsvej 24, Stavnsholt, 3460 Birkerød.
 Knud Tobaisen, Telesletten B 1030, 3952 Jacobshavn.

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Strukturudvalget</i>	
Ny struktur på Gerlev Idrætshøjskole	2
<i>Stig Jensen og Peter Schønning</i>	
Idrætshøjskolens elever – uddrag fra betænkningen »Idrætsuddannelsen i nyt perspektiv«	7
<i>Johs. Stræde</i>	
Folkeligt idrætsarbejde	11
<i>Niels J. Ebbensgaard</i>	
Projekt dansk fritid år 2000	18
<i>Steen Højgård</i>	
Skolens hold til landsstævnet	24
<i>Henrik Pors</i>	
Drengegygnastik og manderoller	28
<i>Finn Bygballe</i>	
Hvem si'r hvad og hvorfor ikke – om tidens (manglende) gymnastikdebat	31
<i>Ulrik Høy</i>	
Bekymring	33
<i>Ole Vøgg Veje</i>	
Om »HYGGE«	41
<i>Klara Korsgård</i>	
Årets gang	43
Fra Elevforeningen	46
Elevliste 1980/81	47

